YEREVAN STATE UNIVERSITY
ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

Ashot Aleksanyan

«EFFECTIVE INTERNATIONAL COMMUNICATION»

Master's degree course syllabus and methodological guidelines

Ашот Алексанян

«ЭФФЕКТИВНАЯ МЕЖДУНАРОДНАЯ КОММУНИКАЦИЯ»

Курс магистерской программы и методические указания

YSU Publishing House
Издательство ЕГУ
Yerevan - 2016
Ереван - 2016

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ
ԴԻՎԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԱՄԲԻՈՆ

ԱՇՈՏ ԱԼԵՔՍԱՆՅԱՆ

«ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ»

Մագիստրոսական դասընթացի
ծրագիր և մեթոդական ուղեցույց

Երևան
ԵՊՀ հրատարակչություն
2016

ՀՏԴ 327
ԳՄԴ 66.4
Ա 296

Հրատարակվել է ԵՊՀ միջազգային հարաբերությունների ֆակուլտետի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Հեղինակ՝ ք.գ.թ., դոցենտ Ա. Ս. Ալեքսանյան

Ա 296 **Արդյունավետ միջազգային հաղորդակցություն** / Հեղինակ՝ Ա. Ս. Ալեքսանյան, - Եր., ԵՊՀ հրատ., 2016, 60 էջ:

Effective International Communication / Author: A. S. Aleksanyan. - Yerevan: YSU Publishing House, 2016, 60 p.

Эффективная международная коммуникация / Автор: А. С. Алексанян. - Ер.: Издательство ЕГУ, 2016, 60 с.

«Արդյունավետ միջազգային հաղորդակցություն» մագիստրոսական դասընթացի ծրագիրը մշակվել է Երևանի պետական համալսարանի Միջազգային հարաբերությունների ֆակուլտետի ուսումնամեթոդական խորհրդի և Միջազգային հարաբերությունների և դիվանագիտության ամբիոնի կողմից ներկայացված կրթական ծրագրերի պահանջներին համապատասխան: Այն նախատեսված է «Միջազգային հարաբերություններ» մագիստրոսական ծրագրում ընդգրկված ուսանողների և արդյունավետ հողորդակցության հիմնախնդիրներով հետաքրքրվողների համար:

ՀՏԴ 327
ԳՄԴ 66.4

ISBN 978-5-8084-2071-7

© ԵՊՀ հրատ., 2016
© Ալեքսանյան Ա., 2016

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Համառոտ նկարագրություն 7
Բաժին 1. Կազմակերպչական-մեթոդական խնդիրներ
1.1. Դասընթացի նպատակը 10
1.2. Դասընթացի կրթական արդյունքները 10
1.3. Գիտելիքների ստուգման ընթացիկ ձևեր 12
Բաժին 2. Դասընթացի թեմաները և համառոտ բովանդակությունը
2.1. Դասընթացի կազմակերպական-մեթոդական տվյալները 13
2.2. Դասընթացի թեմատիկ կառուցվածքը 13
2.3. Դասընթացի բովանդակությունը 14
Թեմա 1. Արդյունավետ հաղորդակցության տեսություն. հիմնական բնութագրիչները 14
Թեմա 2. Արդյունավետ հաղորդակցության սուբյեկտները, միջոցները և գործառույթները միջազգային հարաբերություններում............................18
Թեմա 3. Արդյունավետ հաղորդակցության տիպաբանությունը.................24
Թեմա 4. Արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության գործընթացը և տեղեկատվական մշակույթը...29
Թեմա 5. Դիվանագիտությունը որպես արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության գործոն...36
Թեմա 6. Մարդկային կայուն զարգացումը որպես արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության գործոն 41
Թեմա 7. Գործնական հաղորդակցման և աշխատանքային գործունեության հմտություններն արտաքին քաղաքականության մշակման և իրականացման գործընթացում 46
Բացատրական բառարան 52

Համառոտ նկարագրություն

Ժամանակակից միջազգային հարաբերությունների զարգացման, դիվանագիտական համագործակցության, արտաքին քաղաքականության մշակման և իրականացման գործընթացում հրատապ են դառնում արդյունավետ հաղորդակցության ընթացակարգերի համեմատական ուսումնասիրությունները: Ապագա միջազգայնագետների, դիվանագետների և քաղաքագետների համար առանցքային նշանակություն ունեն արդյունավետ հաղորդակցության ունակությունների և հմտությունների ձևավորման տեխնոլոգիաները, մեթոդները ու մոդելները:

Գիտելիքի հասարակության դարաշրջանում արդյունավետ հաղորդակցության կարողությունները անհրաժեշտ նախապայման են արտաքին քաղաքական մարմինների և գերատեսչությունների ռազմավարական հայեցակարգային որոշումների ընդունման, ծրագրային գործունեության արդիականացման, արհեստավարժության և աշխատանքի որակի բարձրացման համար:

Արդյունավետ հաղորդակցությունները նպաստում են ներպետական, տարածաշրջանային և համաշխարհային քաղաքական կայունությանը, պետությունների միջազգային հեղինակության և վարկանիշի բարելավմանը, քաղաքացիավարական ընթացակարգերի կայացմանը, քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների ներգրավվածությանն ու ազդեցության ավելացմանը:

Արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության գործընթացի, սուբյեկտների, գործոնների, տիպաբանության, մոդելների, ընթացակարգերի վերաբերյալ գիտելիքները օգտակար են ներքին և արտաքին քաղաքականության ոլորտներում հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագրերի իրականացման, համարժեք և կառուցողական համագործակցության, ներկայացվածության և մասնակցության համար:

Արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության գործընթացը նպատակաուղղված է արտաքին քաղաքականության միջազգային անվտանգության, խաղաղության և բարիդրացիական հարաբերությունների պահպանմանը, հակասությունների վերացմանն ու արագ արձագանքմանը՝ առաջադրելով ռացիոնալ լուծումներ ռիսկերի նվազեցման և դրանց քաղաքացիավարական կարգավորման համար: Միջազգային հարաբերություններում առկա անարդյունավետությունը, անհամարժեքությունը և ապակառուցողականությունը հանգեցնում են հակընդդեմ հաղորդակցությունների ու հաղորդակցական անհամապատասխանությունների, որի հետևանքով էլ պետությունների միջև սրվում են տարաձայնություններն ու հակամարտությունները:

Քաղաքական հաղորդակցաբանության հետազոտության մեթոդներն ու ընթացակարգերը հնարավորություն են տալիս հստակեցնել միջազգային հաղորդակցության առաջնահերթությունները, բացահայտել միջազգային հաղորդակցության համակարգի կառուցվածքային-գործառական հիմնախնդիրները, վերլուծել դրանց առաջացման պատճառներն ու ռիսկերը՝ համադրելով քաղաքացիավարության սկզբունքների և համամարդկային արժեքների գերակայության հետ: Քաղաքական հաղորդակցաբանների նպատակն է ուսումնասիրել ներպետական, տարածաշրջանային և միջազգային հաղորդակցության համակարգերը՝ մշակելով ռազմավարական առաջարկություններ դրանց բարեփոխման և հետագա զարգացման համար: Քաղաքական հաղորդակցաբանության տեսական և կիրառական նշանակությունը պայմանավորված է ներքին և արտաքին քաղաքականության ոլորտներում տեղեկատվական-հաղորդակցության գործընթացի մոդելավորման, քաղաքացիավարական կարգավորման և գիտական կառավարման գործիքների ներդրման աշխատանքներով:

«Արդյունավետ միջազգային հաղորդակցություն» ուսումնական դասընթացի ծրագիրը նախատեսված է «Միջազգային հարաբերու-

թյուններ» և հարակից մագիստրոսական ծրագրերի մագիստրանտների համար: Դասընթացի ծրագիրը ներառում է ներածություն, որը պարունակում է դասընթացի հիմնական նպատակները, ակնկալվող արդյունքները, դասաժամերը, ուսանողների գիտելիքների ու կարողությունների ստուգման ձևերն ու գնահատման չափանիշները, կրեդիտների քանակը, ինչպես նաև դասախոսության թեմաների նկարագրությունն ու գրականության ցանկը:

Բաժին 1. Կազմակերպչական-մեթոդական խնդիրներ

1.1. Դասընթացի նպատակը

Դասընթացը լուսաբանում է արդյունավետ հաղորդակցության տեսության միջառարկայական հետազոտության օբյեկտն ու մեթոդները, ինչպես նաև միջազգային հաղորդակցության գործընթացի, սուբյեկտների, գործառույթների, միջոցների, մոդելների տեսական կարևորությունն ու գործնական նշանակությունը: Անդրադարձ է կատարվում արդյունավետ հաղորդակցության միջազգային, միջմշակութային, արժեքային, սոցիալ-քաղաքական, սոցիալ-հոգեբանական, իմացաբանական և լեզվամշակութային հիմնախնդիրներին: Ուսումնառության ընթացքում ուսանողները գիտելիքներ կստանան արդյունավետ հաղորդակցության մշակույթի, գործոնների, չափանիշների և մարդկային կայուն զարգացման, ինչպես նաև գործնական հաղորդակցման և աշխատանքային գործունեության հմտությունների վերաբերյալ:

1.2. Դասընթացի կրթական արդյունքները

Դասընթացն ավարտելուց հետո ուսանողները՝

- կտիրապետեն միջազգային հարաբերություններում, արտաքին քաղաքականության և դիվանագիտության ոլորտներում արդյունավետ հաղորդակցման հիմնական ունակություններին և հմտություններին,
- կտիրապետեն խոսքային և ոչ խոսքային արդյունավետ միջազգային հաղորդակցման հմտություններին՝ ծանոթանալով դրանց համարժեք լրացուցչության սկզբունքին,

- կկարողանան կիրառել կառուցողական, համարժեք, միջազգային, միջմշակութային, միջինստիտուցիոնալ, դիվանագիտական, գործընկերային հաղորդակցության մեթոդները,
- կտիրապետեն արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության ծրագրման հմտություններին,
- կբացահայտեն արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության ռազմավարությունը և տեղեկատվական տեխնոլոգիաները,
- կծանոթանան ՄԱԿ-ի, Եվրախորհրդի, ԵԱՀԿ-ի, Եվրամիության, ԵԱՏՄ-ի, ինչպես նաև միջազգային և տարածաշրջանային քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների արդյունավետ հաղորդակցության ընթացակարգերին ու առաջնահերթություններին,
- կծանոթանան ՀՀ Արտաքին գործերի նախարարության արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության փորձին և հաշվետվություններին:

Ունակ կլինեն

- օգտագործել ստացած գիտելիքները համարժեք հաղորդակցման, կառուցողական գործընկերության, դիվանագիտական և փորձագիտական բանակցությունների, միջազգային և միջմշակութային երկխոսության համար,
- համարժեքորեն վերլուծել միջազգային հաղորդակցության սուբյեկտների շահերը, դիրքորոշումները, երկկողմ և բազմակողմ համագործակցության մոտիվացիան, հակամարտության հիմնական դրդապատճառները, գործողությունների հաջորդականությունը,
- համարժեքորեն գնահատել արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության գործընթացներին նպաստող և խոչընդոտող գործոնների ազդեցության աստիճանը,
- օգտագործել ստացած գիտելիքները քաղաքական որոշումների նախապատրաստման, ընդունման, իրականացման և վերահսկման գործընթացներում,

- արդյունավետ ծրագրել աշխատանքային գործունեության ժամանակը, ինտեգրվել աշխատանքային կոլեկտիվում և հմտորեն լուծել աշխատավայրում առաջացած հակասությունները,
- հետևողականորեն պահպանել մասնագիտական էթիկայի սկզբունքները, աշխատանքային էթիկայի և վարքագծի կանոնները դիվանագիտական և փորձագիտական բանակցությունների, հանդիպումների և հարցազրույցների ընթացքում,
- ճիշտ կազմել գրավոր ինքնակենսագրություն (CV), պահպանել մասնագիտական կրթության (ինքնակրթության) անընդհատությունը, հաջորդայնությունը և շարունակականությունը:

1.3. Գիտելիքների ստուգման ընթացիկ ձևեր

Ուսանողների գիտելիքների ստուգումն իրականացվում է երկու ընթացիկ քննությունների միջոցով:

Առաջին ընթացիկ քննությունը գրավոր առաջադրանք է: Այն գնահատվում է առավելագույնը 4 միավոր, միավորների քայլը 0,5 է: Առաջին ընթացիկ քննության հարցատոմսերը ներառում են դասընթացի 1-4 թեմաները:

Երկրորդ ընթացիկ քննությունը գրավոր առաջադրանք է, որը նույնպես գնահատվում է առավելագույնը 4 միավոր, միավորների քայլը 0,5 է: Երկրորդ ընթացիկ քննության հարցատոմսերը ներառում են դասընթացի 5-7 թեմաները:

Եզրափակիչ քննությունը գնահատվում է առավելագույնը 10 միավոր: Այն անցկացվում է բանավոր: Հարցատոմսը պարունակում է 3 հարց, որոնցից առաջին երկու հարցերը գնահատվում են 3-ական միավոր, իսկ վերջին՝ երրորդ հարցը՝ 4 միավոր: Միավորների քայլը 0,5 է:

Բաժին 2. Դասընթացի թեմաները և համառոտ բովանդակությունը

2.1. Դասընթացի կազմակերպական-մեթոդական տվյալները

Աշխատանքի տեսակը	*Ժամաքանակը*
Լսարանային աշխատանք	32
Դասախոսություն	22
Թեմայի քննարկում	10

2.2. Դասընթացի թեմատիկ կառուցվածքը

№	*ԹԵՄԱՅԻ ԱՆՎԱՆՈՒՄ*	*ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ԺԱՄԵՐԻ ՔԱՆԱԿԸ*	
		դասախոսություն	*թեմայի քննարկում*
1.	***Արդյունավետ հաղորդակցության տեսություն. հիմնական բնութագրիչները***	2	-
2.	***Արդյունավետ հաղորդակցության սուբյեկտները, միջոցները և գործառույթները միջազգային հարաբերություններում***	2	2
3.	***Արդյունավետ հաղորդակցության փիլիսոփայությունը***	4	2
4.	***Արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության գործընթացը և տեղեկատվական միջավայրը***	2	2

5.	***Դիվանագիտությունը՝ որպես արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության գործոն***	4	2
6.	***Մարդկային կայուն զարգացումը՝ որպես արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության գործոն***	4	-
7.	***Գործնական հաղորդակցման և աշխատանքային գործունեության հմտությունների արփաքին քաղաքականության մշակման և իրականացման գործընթացում***	4	2
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		***22***	***10***

2.3. Դասընթացի բովանդակությունը

Թեմա 1. Արդյունավետ հաղորդակցության փեսություն. հիմնական բնութագրիչները:

Ժամանակակից համեմատական հաղորդակցաբանությունը *(ներանձնային հաղորդակցաբանություն, միջանձնային հաղորդակցաբանություն, քաղաքական հաղորդակցաբանություն, կառավարման հաղորդակցաբանություն, դիվանագիտական հաղորդակցաբանություն, անվտանգային հաղորդակցաբանություն, սոցիալական հաղորդակցաբանություն, մշակութային հաղորդակցաբանություն, փնփեսական հաղորդակցաբանություն, միջազգային հաղորդակցաբանություն, փարածաշրջանային հաղորդակցաբանություն, ցանցային հաղորդակցաբանություն)*: Տեսական և կիրառական հաղորդակցաբանություն:

Արդյունավետ հաղորդակցության տեսությունը հաղորդակցաբանության *(communicology, communication studies, коммуникология, коммуникативистика)* համակարգում:

Արդյունավետ հաղորդակցության տեսության առարկան և օբյեկտը, մեթոդներն ու կատեգորիալ ապարատը: Արդյունավետ հաղորդակցության տեսության կայացման հիմնական փուլերը: Արդյունավետ հաղորդակցության տեսության ինստիտուցիոնալացման միջառարկայական գործընթացը: Տարբեր գիտակարգերի շրջանակներում արդյունավետ հաղորդակցության կիրառման առանձնահատկությունների միջառարկայական վերլուծությունը:

Արդյունավետ հաղորդակցության տեսակներն ըստ տարբեր առարկայական տիրույթների: Արդյունավետ հաղորդակցության քաղաքագիտական, դիվանագիտական, կոնֆլիկտաբանական, սոցիոլոգիական, հոգեբանական և հանրային կառավարման համեմատական ուսումնասիրությունները: Արդյունավետ դիվանագիտական, միջազգային, քաղաքական և սոցիալական հաղորդակցություններ: Արտաքին քաղաքականության, միջազգային հարաբերությունների և դիվանագիտության արդյունավետության գնահատման հաղորդակցաբանական մոտեցումները: Արդյունավետ հաղորդակցության նշանակությունը դիվանագիտական համագործակցության և հակամարտությունների կարգավորման, մարդասիրական միջազգային հարաբերությունների, քաղաքացիավարական արտաքին քաղաքականության մշակման և իրականացման ոլորտներում: Արդյունավետ հաղորդակցության տեսության շրջանակներում առաջադրված աշխարհաքաղաքական հարցադրումներն ու դրանց լուծման հնարավորությունները:

Արդյունավետ հաղորդակցության տեսության համեմատական ուսումնասիրությունների հիմնական ուղղությունները (համակարգը, կառուցվածքային-գործառական մոդելները, ինստիտուտներն ու սուբյեկտները, միջազգային, միջպետական, միջմշակութային, էթնոմշակութային, ազգային, տարածաշրջանային, արժեքային): Արդյունավետ հաղորդակցության սահմանումն ու առարկայական տիրույթի ճշգրտումը: Արդյունավետ հաղորդակցության արժեքային մոտեցման հիմնախնդրի մշակումը (արժեքային չափանիշներն ու

կողմնորոշիչները), տեսամեթոդաբանական արդյունքները և տեսակիրառական բնույթը:

Թեման ամփոփող հարցեր՝

- *Որո՞նք են արդյունավետ հաղորդակցության փեսության ժամանակակից հիմնախնդիրները:*
- *Որո՞նք են միջազգային հաղորդակցաբանության քաղաքագիտական, դիվանագիտական և կոնֆլիկտաբանական ուսումնասիրությունների առանձնահատկությունները:*
- *Որո՞նք են արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության քաղաքակրթաբանական և մշակութաբանական չափումները:*

Գրականություն

- ***Викулом Л. Г.,*** Основы теории коммуникации: практикум /***Л. Г. Викулова, А. И. Шарунов***. М.: АСТ: АСТ Москва: Восток - Запад, 2008, с. 11-40.
- ***Кондратов А. И.,*** Коммуникации в системе международных отношений // Вестник Военного университета. 2011, № 1 (25), с. 85-90.
- Основы теории коммуникации: практикум /***Л. Г. Викулова, А. И. Шарунов***, М.: АСТ: АСТ МОСКВА: Восток-Запад, 2008, с. 11-41.
- ***Почепцов Г. Г.,*** Теория коммуникации, - М.: Рефл-бук, Ваклер, 2001, с. 14-24.
- ***Хмылев В. Л.,*** Современные международные отношения: учебное пособие, Томск: Изд-во ТПУ, 2010, с. 77-88.
- ***Шарков Ф. И,.*** Коммуникология: основы теории коммуникации: Учебник, М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2010, с. 8-50.
- ***Ալեքսանյան Ա. Ս.***, Միջանձնային հաղորդակցման իրականացումը կրթական գործընթացում, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2015, էջ 7-41:
- ***Գևորգյան Ա. Ա.***, Գիտության փիլիսոփայություն: Դասախոսությունների տեքստեր, Եր., ՀՊԱՀ, 2012, էջ 74-85:
- ***Նավասարդյան Ա.***, Փոքր պետությունների դիվանագիտության առանձնահատկությունները // «21-րդ ԴԱՐ», թիվ 5 (57), 2014, էջ 26-34:
- Основы теории коммуникации: Учебник /Под ред. проф. ***М. А. Василика***. М., Гардарики, 2003, с. 63-123.

Լրացուցիչ գրականություն

- ***Goffman E.,*** The Presentation of Self in Everyday Life. Edinburgh: University of Edinburgh, 1956.
- ***Абдеев Р. Ф.,*** Философия информационной цивилизации. М.: Владос, 1994.
- ***Адаир Дж.,*** Эффективная коммуникация: как стать ферзем. М.: Эксмо, 2006.
- ***Анопченко Т., Болошин Г., Моисеенко Е. и др.,*** Коммуникационный менеджмент. Этика и культура управления, Ростов н/Д: Феникс, 2010.
- ***Аронсон Э.,*** Общественное животное. СПб: Прайм-Еврознак, 2007.
- ***Бакулев Г. П.,*** Массовая коммуникация: Западные теории и концепции. Учебное пособие. М.: Аспект-Пресс, 2005.
- ***Бергер А.*** Видеть - значит верить. Введение в зрительную коммуникацию. М.: Вильямс, 2005.
- ***Борисова Е. А.,*** Эффективные коммуникации в бизнесе. СПб: Питер, 2005.
- ***Ван Дейк Т. А.,*** Язык. Познание. Коммуникация. М.: Прогресс, 1989.
- ***Василик М. А.,*** Наука о коммуникации или теория коммуникации? К проблеме теоретической идентификации // Материал опубликован: “Актуальные проблемы теории коммуникации”. Сборник научных трудов. - СПб. - Изд-во СПбГПУ, 2004, с. 4-11.
- ***Василик М. А.,*** Основы теории коммуникации. Учебник. М.: Юристъ, 2007.
- ***Вебер М.,*** Основные социологические понятия // Избранные произведения. М.: Прогресс, 1990, с. 628–630.
- ***Грачев М. Н.,*** Политика: коммуникационное измерение: Монография. Тула: Издательство ТГПУ им. Л. Н. Толстого, 2011.
- ***Кастельс М.,*** Информационная эпоха: экономика, общество, культура. М.: ГУВШЭ, 2000.
- ***Луман Н.,*** Власть. М.: Праксис, 2001.
- ***Манойло А. В., Петренко А. И., Хауер-Тюкаркина О. М.,*** Техники эффективной коммуникации в политике: Учебно-методическое пособие. М.: Изд-во «Известия», 2015.

- ***Огаренко Е. С.,*** Политические коммуникации: учебно-методическое пособие. Одесса: Одесск. нац. ун-т имени И. И. Мечникова, 2013.
- ***Парсонс Т.,*** О структуре социального действия. М.: Академический Проект, 2000.
- ***Тоффлер Э.,*** Метаморфозы власти: знание, богатство и сила на пороге XXI века. М., 2003.
- ***Фукуяма Ф.,*** Доверие. Социальные добродетели и путь к процветанию. М.: Издательство АСТ, 2004.
- ***Хабермас Ю.,*** Моральное сознание и коммуникативное действие. СПб.: Наука, 2000.
- ***Шапочкин Д. В,.*** Политический дискурс: Когнитивный аспект: монография. Тюмень: Изд-во ТГУ, 2012.
- ***Шарков Ф. И.,*** Коммуникология: Энциклопедический словарь справочник. М.: Издательско торговая кор порация «Дашков и К°», 2009.
- ***Նավասարդյան Ա.,*** Նոր աշխարհակարգի մարտահրավերները փոքր պետությունների դիվանագիտությանը, «Բանբեր Երևանի համալսարանի. Միջազգային հարաբերություններ, Քաղաքագիտություն», 2015, № 1 (16), էջ 3-11:
- ***Ոսկանյան Ա.***, Հասկացման անխուսափելիությունը /Դրվագներ փիլիսոփայական հերմենևտիկայի և կազմաքանդման պատմությունից/, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2015, էջ 337-364:

Թեմա 2. Արդյունավետ հաղորդակցության սուբյեկտները, միջոցները և գործառույթները միջազգային հարաբերություններում:

Արդյունավետ հաղորդակցության համակարգը, ինստիտուտները, սուբյեկտները, ռեսուրսները: Արդյունավետ հաղորդակցության գործընթացի մասնակիցների կարգավիճակը, դիրքորոշումներն ու ինքնուրույնությունը: Արդյունավետ հաղորդակցության մոդելների զարգացման օրինաչափությունները: Արիստոտելի հաղորդակցության մոդելը: Հ. Լասուելի հաղորդակցության բանաձևը: Կ. Շենոնի և Ու. Ուիվերի հաղորդակցության գծային մոդելը: Թ. Նյուկոմբի հաղորդակցության սոցիալ-հոգեբանական «ABX» մոդելը: Ու. Շռամի և

Չ. Օսգուդի հաղորդակցության շրջափուլային մոդելը: Պ. Լազարսֆելդի, Բ. Բերելսոնի և Հ. Գոդեի երկաստիճան հաղորդակցության մոդելը: Ռ. Լևիջի և Գ. Շտայների հաղորդակցության «4 A» մոդելը (Awareness, Attitude, Action, Action again): Հաղորդակցության «4 P» (Picture, Promise, Prove, Push) մոդելը: Գ. Գոլդմանի հաղորդակցության “DIBABA” մոդելը (Definitionsstufe, Identifizierungsstufe, Beweisstufe, Annahmestufe, Begierdestufe, Abschlußstufe): Ռ. Հ. Կոլլի հաղորդակցության “DAGMAR” մոդելը (Defining Advertising Goals for Measured Advertising Results): Ռ. Սմիթի և Վ. Սոինյարդի հաղորդակցության “IIRM” մոդելը (Integrated Information Response Model):

Տեղեկատվական-հաղորդակցության որոշումների նախապատրաստման, ընդունման, իրականացման և վերահասկման ընթացակարգերը: Պետությունները, ժողովուրդները, ազգային փոքրամասնությունները, միջազգային կառավարական և ոչ կառավարական կազմակերպությունները՝ որպես արդյունավետ հաղորդակցության սուբյեկտներ:

Արդյունավետ հաղորդակցության հիմնական գործառույթները (տեղեկատվական, ճանաչողական, փաստարկման, սոցիալական, քաղաքական, տնտեսական, մշակութային, արժեքային, զարգացման, քաղաքակրթման, մարդասիրական, սոցիալականացման, գործընկերային, համագործակցային, մասնակցային, ներկայացուցչական, փոխըրացչության, կառավարման, կարգավորման, կազմակերպման, ծրագրային, վերահսկողական, կառուցակցային, կառուցողական, համարժեքության, ազդեցության, վստահության, կայունության, հրապարակայնության): Արդյունավետ հաղորդակցության գործառութային առանձնահատկությունները և տարբեր բնագավառներում հաղորդակցության առանձնահատկությունների բացահայտման և կիրառման հիմնախնդիրները:

Արդյունավետ հաղորդակցության միջոցները, բաղկացուցիչ տարրերն ու հիմնական գործառույթներն արտաքին քաղաքականության մեջ: Միջազգային հաղորդակցության լեզու և լեզվական մի-

ջազգային հաղորդակցություն: Արդյունավետ հաղորդակցության լեզվի կանոնների պահպանումը, տրամաբանության կանոններին հետևելը, համամարդկային արժեքներով, նորմերով և ճշմարտությամբ ղեկավարվելը, ինչպես նաև հաղորդակցության գործընթացում հակաքաղաքացիավարական և անթույլատրելի հնարներից խուսափելը:

Արտաքին քաղաքականության սուբյեկտների տեղեկատվական փոխներգործության գործընթացը ռազմավարական հաղորդակցության համակարգում: Ռազմավարական հաղորդակցության փուլերը (իրավիճակի վերլուծություն, առաջնահերթությունների և նպատակների հստակեցում, լսարանի ուսումնասիրություն, առանցքային հաղորդագրությունների ձևակերպում, փաստարկման նպատակադրություն, հաղորդակցման կապուղիների ընտրություն, կապի հաստատում, տեղեկատվության ուղարկում, հետադարձ կապի հաստատում և պահպանում): Հաղորդակիցների կողմից բացահայտ կամ ոչբացահայտ ձևով նախաձեռնված, նախապատրաստված, ծրագրված, մշակված, ուղարկված և ստացված տեղեկատվության վերլուծման, գնահատման, կարևորման, ծածկագրման, ապածածկագրման և վերածածկագրման ընթացակարգերը:

Արդյունավետ հաղորդակցության գործընթացում մտքի և գործունեության փոխհարաբերությունը, համոզման եղանակներն ու հռետորական միջոցները, հարցադրման ձևերը (հաղորդակցական գործողության տեսություն, հաղորդակցական գործողության, վարքագիծ, գիտակցություն): Փաստարկումը, լեզուն, հռետորությունը և լսարանի դերը միջազգային հաղորդակցության գործընթացում: Արդյունավետ հաղորդակցության քաղաքական փաստարկման և մետափաստարկման նախապայմանները:

Արդյունավետ հաղորդակցության տրամաբանական մեթոդներն ու հնարները: Հասկացությունների, դատողությունների և մտահանգումների համարժեք և պատշաճ ծածկագրման (ապածածկագրման) խոսքային և ոչ խոսքային հաղորդակցության միջոցները:

Ապացուցման, փաստարկման և եզրակացությունների առանձնահատկությունները միջազգային հաղորդակցության համակարգում:

Միջազգային հաղորդակցության սուբյեկտները և տեղեկատվական-հաղորդակցական գործունեության համարժեքությունն ու անհամարժեքությունը: Արդյունավետ հաղորդակցության իրավիճակները, նորմերը և կանոնները, սուբյեկտիվ և օբյեկտիվ գործոնները, բարոյագիտական սկզբունքներն ու չափանիշները: Ժամանակակից միջազգային հաղորդակցության լեզվամշակութաբանական, իմացաբանական և քաղաքակրթաբանական պատկերները (ընդհանրությունները և տարբերությունները): Գիտելիքի, տեղեկատվության, կրոնի, արժեքների, ազգային լեզվամտածողության և լեզվամշակութային բաղադրիչների հաղորդակցաբանական առանձնահատկությունները միջազգային հարաբերություններում:

Արդյունավետ հաղորդակցության կառուցակարգերը, մակարդակները և ժամանակակից առանձնահատկությունները ***(AIDA** (Attention, Interest, Desire, Action), **ACCA** (Attention, Comprehension, Conviction, Action), **AIDCA** (Attention, Interest, Desire, Confidence, Action), **AIDMA** (Attention, Interest, Desire, Motivation, Action), **DIPDA** (Definition, Identification, Proof, Desire, Action), **RACE** (Research, Action, Communication, Evaluation), "Think-Feel-Do", "Know-Feel-Do"):* Արդյունավետ հաղորդակցության խոչընդոտները և դրանց հաղթահարման ընթացակարգերը ժամանակակից պայմաններում:

Թեման ամփոփող հարցեր՝

- *Որո՞նք են արդյունավետ հաղորդակցության հիմնական, հարակից և առանցքային սուբյեկտների առանձնահատկությունները:*
- *Որո՞նք են արդյունավետ հաղորդակցության գործառույթները դիվանագիտության և միջազգային հարաբերությունների համակարգում:*
- *Որո՞նք են արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության ինստիտուցիոնալ, տարածաժամանակային, քաղաքական, տնտեսական, սո-*

ցիալ-հոգեբանական, էթնոմշակութային, քաղաքացիավարական գործոն-ները:

Գրականություն

- ***Викулом Л. Г.,*** Основы теории коммуникации: практикум /***Л. Г. Викулова, А. И. Шарунов***, М.: АСТ: АСТ Москва: Восток - Запад, 2008, с. 41-55.
- Основы теории коммуникации: Учебник /Под ред. проф. ***М. А. Василика***. М.: Гардарики, 2003, с. 126-161.
- ***Попов В. И.,*** Современная дипломатия: теория и практика. Дипломатия - наука и искусство: Курс лекций. М.: Междунар. отношения, 2004, с. 151-231, 310-410.
- ***Поцелуев С. П.,*** Диалог и квазидиалог в коммуникативных теориях демократии. Монография. Ростов н/Д: СКАГС, 2010, с. 17-39.
- Современная политическая коммуникация: Учебное пособие /Отв. Ред. ***А. П. Чудинов***. Екатеринбург: Урал. гос. пед. ун-т., 2009, с. 42-72.
- ***Шарков Ф. И.*** Коммуникология: основы теории коммуникации: Учебник. - М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2010, с. 105-153.
- ***Արշյան Էդ. Ռ.***, Լեզվական աշխարհի ներքին կերպավորումը և արտաքին վերաբերությունը, Եր., Երևանի համալս. հրատ., էջ 142-169, 179-185:
- ***Ալեքսանյան Ա. Մ.***, Միջանձնային հաղորդակցման իրականացումը կրթական գործընթացում, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2015, էջ 61-77:
- ***Գևորգյան Ա. Ա.***, Գիտության փիլիսոփայություն: Դասախոսությունների տեքստեր, Եր., ՀՊԱՀ, 2012, էջ 74-85:

Լրացուցիչ գրականություն

- ***Баранов А. Н., Михайлова О. В., Сатаров Г. А., Шипова Е. А.,*** Политический дискурс: методы анализа тематической структуры и метафорики. М.: [Фонд ИНДЕМ], 2004.
- ***Бэндлер Р., Ла Валлъ Дж.,*** Технология убеждения. СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2004.

- ***Грачев М. Н.,*** Политика: коммуникационное измерение: Монография. Тула: Издательство ТГПУ им. Л. Н. Толстого, 2011.
- ***Дойч К.,*** Нервы управления. Модель политической коммуникации. М., 1993.
- ***Манойло А. В., Петренко А. И., Хауер-Тюкаркина О. М.,*** Техники эффективной коммуникации в политике: Учебно-методическое пособие. М.: Изд-во «Известия», 2015.
- ***Огаренко Е. С.,*** Политические коммуникации: учебно-методическое пособие. Одесса: Одесск. нац. ун-т имени И. И. Мечникова, 2013.
- ***Огаренко Е. С.,*** Политические коммуникации: учебно-методическое пособие. Одесса: Одесск. нац. ун-т имени И. И. Мечникова, 2013.
- ***Пиз А., Пиз Б.,*** Язык телодвижений. М.: Эксмо, 2012.
- ***Почепцов Г. Г.,*** Имиджелогия. М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 2000.
- ***Соловьев А. И.,*** Политические коммуникации. Учебное пособие для вузов. М.: Аспект Пресс, 2004.
- ***Тоффлер Э.,*** Метаморфозы власти: знание, богатство и сила на пороге XXI века. М., 2003.
- ***Тоффлер Э.,*** Третья волна. М., 1999.
- ***Тоффлер Э.,*** Шок будущего. М., 2003.
- ***Трессидер Дж.,*** Словарь символов. М.: Фаир-Пресс, 1999.
- ***Фукуяма Ф.,*** Доверие. Социальные добродетели и путь к процветанию. М.: Издательство АСТ, 2004.
- ***Фукуяма Ф.,*** Конец истории и последний человек. М.: Издательство АСТ, 2004.
- ***Фукуяма Ф.,*** Наше постчеловеческое будущее: Последствия биотехнологической революции. М.: Издательство АСТ, 2004.
- ***Фукуяма Ф.,*** Сильное государство: Управление и мировой порядок в XXI веке. М.: Издательство АСТ, 2006.
- ***Чугунов А. В.,*** Социальная информатика: Учебное пособие. СПб.: НИУ ИТМО, 2012.
- ***Шарков Ф. И.,*** Выставочный коммуникационный менеджмент: управление выставочными коммуникациями. М.: Альфа-Пресс, 2006.

- ***Шарков Ф. И.,*** Интегрированные PR-коммуникации (связи с общественностью как компонент интегрированных маркетинговых коммуникаций). М.: РИП-холдинг, 2004.
- ***Шарков Ф. И.,*** Интегрированные бренд-коммуникации. М.: РИП-холдинг, 2004.
- ***Шарков Ф. И.,*** Интегрированные рекламные коммуникации. М.: РИП-холдинг, 2004.
- ***Պողոսյան Գ. Ա.***, Ինֆորմացիայի հավաքման մեթոդները սոցիոլոգիայում: Եր.: ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., 1987, էջ 97-131:

Թեմա 3. Արդյունավետ հաղորդակցության փիլիսոփայությունը:

Արդյունավետ հաղորդակցության ընթացակարգերը հասարակական կյանքի տարբեր բնագավառներում և դրանց կիրառման փորձի ուսումնասիրությունները: Արդյունավետ հաղորդակցության տիպաբանության հիմքերը (քաղաքական, սոցիալական, տնտեսական, հոգևոր-մշակութային, իրավական, արժեքային, քաղաքակրթական, ինստիտուցիոնալ, ընթացակարգային, ազգային, տարածաշրջանային, միջազգային, միջպետական):

Արդյունավետ հաղորդակցության տիպաբանությունն ըստ ինստիտուտների, սուբյեկտների, հաղորդակիցների, գործընթացների, իրավիճակների, միջոցների, մոդելների, կաղապարների (մատրիցաների), բաղկացուցիչ տարրերի, ցանցերի, տեղեկատվության, ներգրավվածության, ընդգրկունության, ներկայացվածության: Արդյունավետ հաղորդակցության համակարգային և ինստիտուցիոնալ մոդելների կաղապարները (մատրիցաները):

Արդյունավետ հաղորդակցության տիպաբանությունն ըստ խոսքային և ոչ խոսքային միջոցների՝ խոսողություն, մենախոսություն, երկխոսություն, զեկույց, ճառ, հրապարակախոսություն, ելույթ, հայտարարություն, զրույց, հարցազրույց, բանավեճ, վեճ, կոչ, շարժումներ, շարժանշաններ (ժեստեր), դիմախաղ, դեմքի արտահայտու-

թյուններ: Խոսքային հաղորդակցության տեսակները (բանավոր, գրավոր, արտաքին, ներքին, համառոտ, ընդարձակ, հեղինակային, հնչերանգային, գործնական, պաշտոնական, մասնագիտական, հրապարակախոսական, ճարտասանական): Խոսքային և ոչ խոսքային գործունեության քաղաքագիտական, փիլիսոփայական, սոցիոլոգիական, դիվանագիտական, լեզվաբանական, հոգեբանական, ֆիզիոլոգիական և այլ տեսանկյունները:

Արդյունավետ հաղորդակցության տիպաբանությունն ըստ անձնային առանձնահատկությունների: Ներանձնային և միջանձնային հաղորդակցություններ:

Արդյունավետ հաղորդակցության տիպաբանությունն ըստ գործողությունների բնույթի և ուղղվածության՝ նպատակառացիոնալ, արժեքառացիոնալ, էմոցիոնալ, ավանդական, ինստրումենտալ, ռազմավարական:

Արդյունավետ հաղորդակցության տիպաբանությունն ըստ միջազգային հարաբերությունների, արտաքին քաղաքականության և դիվանագիտական ծառայության կայացման ժամանակաշրջանների: Մինչարդյունաբերական, արդյունաբերական, հետարդյունաբերական և գիտելիքահենք հաղորդակցություններ:

Արդյունավետ հաղորդակցության տիպաբանությունն ըստ դիվանագիտական գործունեության ոլորտների: Ինստիտուցիոնալ, ներինստիտուցիոնալ և միջինստիտուցիոնալ միջազգային հաղորդակցություններ: Գլոբալ, միջազգային և տարածաշրջանային հաղորդակցություններ: Ուղղահայաց, հորիզոնական և հիբրիդային հաղորդակցություններ: Մեզոմակարդակի, միկրոմակարդակի և մակրոմակարդակի հաղորդակցություններ: Կոնֆլիկտային և հակընդդեմ հաղորդակցություններ:

Արդյունավետ հաղորդակցության տիպաբանությունն ըստ քաղաքական համակարգերի և վարչակարգերի: Ժողովրդավարական, քաղաքացիավարական, պոլիարխիկ և համահասարակական հաղորդակցություններ:

Արդյունավետ հաղորդակցության տիպաբանությունն ըստ պետությունների կառավարման և կառուցվածքի ձևերի:

Արդյունավետ հաղորդակցության տիպաբանությունն ըստ մշակութային և քաղաքակրթական մոտեցումների: Արդյունավետ հաղորդակցության տեղեկատվական, քաղաքակրթական, մշակութային, կրոնական բաղկացուցիչները և դրանց գործառական ազդեցությունն անհատական և հասարակական մակարդակներում: Մշակութային, քաղաքակրթական, միջմշակութային, միջքաղաքակրթական, բազմամշակութային և բազմաքաղաքակրթական հաղորդակցություններ:

Արդյունավետ հաղորդակցության տիպաբանությունն ըստ քաղաքական և սոցիալական մասնակցության, ներկայացվածության և ներգավվածության: Զանգվածային, ոչ զանգվածային, խմբային, թիմային և մասնավոր հաղորդակցություններ: Համարժեք և ոչ համարժեք հաղորդակցություններ:

Արդյունավետ հաղորդակցության տիպաբանությունն ըստ հանրային կառավարման եղանակների, նպատակների, խնդիրների, սոցիալական նշանակության և ուղղվածության: Ռազմավարական, կառուցողական և գործնական հաղորդակցություններ: Արդյունավետ հաղորդակցության և տեղեկատվական քաղաքականության ռազմավարություն:

Արդյունավետ հաղորդակցության տիպաբանությունն ըստ տեղեկատվական տեխնոլոգիաների (էլեկտրոնային կառավարման ռեսուրսները և գործիքները): Հեռահաղորդակցություններ, համացանցային, առցանց, փաստաթղթային, թվային և էլեկտրոնային հաղորդակցություններ:

Արդյունավետ հաղորդակցության տիպաբանությունն ըստ տարածաժամանակային բնութագրիչների: Ժամանակավրեպ, անժամանակ, ժամանակին, ժամանակավոր, կարճաժամկետ, միջնաժամկետ, երկարաժամկետ, տևական, ոչ տևական, մակերեսային և խոր-

քային հաղորդակցություններ: Լայնամասշտաբ, փոքրամասշտաբ, լայնածավալ և փոքրածավալ հաղորդակցություններ:

Թեման ամփոփող հարցեր՝

- *Որո՞նք են արդյունավետ հաղորդակցության դասակարգման տեսական, գործնական և տեխնոլոգիական հիմքերը:*
- *Որո՞նք են արդյունավետ հաղորդակցության տեսակների լար արտաքին բաղաբականության գործոնների և ուղղվածության:*
- *Որո՞նք են արդյունավետ հաղորդակցության տեսակների լար ինտիտուցիոնալ համարժեքության և անհամարժեքության:*
- *Ի՞նչ է արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության լրացուցչության սկզբունքը:*

Գրականություն

- ***Боголюбова Н. М., Николаева Ю. В***., Межкультурная коммуникация и международный культурный обмен. Учебное пособие: СпбКО, Санкт-Петербург, 2009, с. 206-239.
- ***Гойхман О. Я., Надеина Т. М.,*** Речевая коммуникация: Учебник. - 2-е изд., перераб. и доп.: М.: ИНФРА-М, 2008, с. 12-14.
- Интегрированные коммуникации: учебник для студ. учреждений высш. образования [***О. В. Сагинова, И. И. Скоробогатых, А. Б. Цветкова*** и др.]; под ред. ***О. В. Сагиновой***. - М. : Издательский центр «Академия», 2014, с. 5-19.
- Основы теории коммуникации: Учебник /Под ред. проф. ***М. А. Василика***. М.: Гардарики, 2003, с. 165-175, 193-206.
- ***Соколов А. В.*** Общая теория социальной коммуникации: Учебное пособие. - СПб.: Изд-во Михайлова В. А., 2002, с. 22-32.
- ***Արայան Էդ. Ռ***., Լեզվական աշխարհի ներքին կերպավորումը և արտաքին վերաբերությունը, Եր., Երևանի համալս. հրատ., էջ 129-142:
- ***Ավետիսյան Յու***., Խոսքի արտահայտչականություն. մեղմասություն և փոխարկում, // «Բանբեր Երևանի համալսարանի. Հայագիտություն», 2015 № 1 (16), էջ 67-76:

- ***Խաչատրյան Ա., Թորոսյան Ռ.,*** Հարալեզվական միջոցները հայկական միջավայրում // Լրաբեր Հասարակական Գիտությունների, 1978, № 7, էջ 60-70:
- ***Սարգսյան Հ. Ա.***, Շուկայական համակարգի գիտելիքահենք էվոլյուցիան և պետության նոր տնտեսական դերը // Լրաբեր Հասարակական Գիտությունների, 2012, № 1, էջ 95-107:
- Մշակութային ինքնարտահայտման ձևերի բազմազանության պաշտպանության և խրախուսման մասին կոնվենցիա // http://www.un.am/res/UN%20Treaties/IX_13.pdf:

Լրացուցիչ գրականություն

- ***Muldoon J. P. Jr., Aviel J. F., Reitano R., Sullivan E.*** (eds.), The New Dynamics of Multilateralism: Diplomacy, International Organizations, and Global Governance. Westview Press; 1 edition, 2010.
- ***Адлер М.,*** Искусство говорить и слушать. М.: Иванов, Манн и Фербер, 2013.
- ***Андрианов М. С.,*** Невербальная коммуникация: психология и право. М.: Изд-во ИОИ, 2007.
- ***Анисимова Т. В., Гимпельсон Е. Г.,*** Речевая коммуникация менеджера. Учебное пособие. М.: МПСИ, 2007.
- ***Бодрийяр Ж.,*** Общество потребления. М.: Культурная революция; Республика, 2006.
- ***Бодрийяр Ж.,*** Реквием по масс-медиа // Поэтика и политика. Альманах Российско-французского центра социологии и философии Института социологии РАН. М.: ИЭС, Спб.: Алетейя,1999, с. 193 -226.
- ***Гарнер Б. А.,*** Эффективные письменные деловые коммуникации. М.: Иванов, Манн и Фербер, 2014.
- ***Грачев М. Н.,*** Политика: коммуникационное измерение: Монография. Тула: Издательство ТГПУ им. Л. Н. Толстого, 2011.
- ***Манойло А. В., Петренко А. И., Хауер-Тюкаркина О. М.,*** Техники эффективной коммуникации в политике: Учебно-методическое пособие. М.: Изд-во «Известия», 2015.
- ***Парсонс Т.,*** О структуре социального действия. М.: Академический Проект, 2000.

- ***Соловьев А. И.,*** Политические коммуникации. Учебное пособие для вузов. М.: Аспект Пресс, 2004.
- ***Тоффлер Э.,*** Метаморфозы власти: знание, богатство и сила на пороге XXI века, М., 2003.
- ***Тоффлер Э.,*** Третья волна, М., 1999.
- ***Тоффлер Э.,*** Шок будущего, М., 2003.
- ***Трессидер Дж.,*** Словарь символов. М.: Фаир-Пресс, 1999.
- ***Фукуяма Ф.,*** Доверие. Социальные добродетели и путь к процветанию. М.: Издательство АСТ, 2004.
- ***Фукуяма Ф.,*** Конец истории и последний человек. М.: Издательство АСТ, 2004.
- ***Фукуяма Ф.,*** Наше постчеловеческое будущее: Последствия биотехнологической революции. М.: Издательство АСТ, 2004.
- ***Фукуяма Ф.,*** Сильное государство: Управление и мировой порядок в XXI веке, М.: Издательство АСТ, 2006.
- ***Պողոսյան Գ. Ա.,*** Ինֆորմացիայի հավաքման մեթոդները սոցիոլոգիայում: Եր., ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., 1987, էջ 8-96:

Թեմա 4. Արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության գործընթացը և փոխհակազդման մշակույթը:

Արդյունավետ հաղորդակցություն գործընթացի համընդգրկունությունն ու բազմաչափությունը: Արդյունավետ հաղորդակցության գործընթացում տեղեկատվության դինամիկ բաշխման և վերաբաշխման հնարավորություններն ու բազմազանությունը: Արդյունավետ հաղորդակցության քանակական և որակական բնութագրիչները սոցիալ-քաղաքական միջավայրերում:

Արդյունավետ հաղորդակցության գործընթացը, հաղորդակցական որոշումների և դիրքորոշումների առանձնահատկությունները քաղաքացիավարական և ոչքաղաքացիավարական քաղաքական համակարգերում և վարչակարգերում: Արդյունավետ հաղորդակցության գործընթացում առկա պայմանների, գործառնական հնարավորությունների և այլընտրանքների սահմաններում կշռադատված

ընտրությունն ու հեռահար նպատակների իրականացումը: Արդյունավետ հաղորդակցության գործընթացում առկա հնարավորություններից լավագույն հնարավորության առանձնացումը և ընտրությունը: Արդյունավետ հաղորդակցության գործընթացում առկա այլընտրանքներից լավագույն այլընտրանքի առանձնացումը և ընտրությունը:

Արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության գործընթացում քաղաքացիավարական սկզբունքների պահպանման, կառուցողականության, հավաստիության, ճշմարտության վերաբերյալ առաջադրվող պահանջները և գիտական ճշմարտության չափանիշի ապահովման անհրաժեշտությունը: Միջազգային հաղորդակցության գործընթացի արդյունավետության հիմնական չափանիշներն ու գնահատումներն արժեքաբանական տիրույթում (ընդունելի և անընդունելի, բավարար և ոչբավարար լինելու չափանիշները):

Արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության գործընթացի մասնակցների վարքագիծը և շահերի բախումները: Տեղեկատվական-հաղորդակցության տեխնոլոգիաներն արտաքին քաղաքականության, միջազգային հարաբերությունների և դիվանագիտության մեջ: Համաշխարհային տեղեկատվական հասարակության համակարգի կառուցվածքային-գործառական առանձնահատկությունները: Արդյունավետ հաղորդակցության մակարդակները, ոճերն ու եղանակները միջազգային հարաբերություններում: Հաղորդակցության բովանդակությունը, ձևաչափը, ընթացքը, ռացիոնալությունն ու զսպվածությունը: Գիտելիքների, փաստարկման, տրամաբանության, գործունեության տարբեր ձևերի յուրացման, մշակույթի, բարոյական և հոգևոր արժեքների ներդաշնակ համատեղման կարողությունը: Գիտական, ակադեմիական, ստեղծագործական մտածողություն, նորարարական գործունեության եղանակները, ինչպես նաև հեռանկարային խնդիրների կանխատեսումն ու դրանց լուծումը:

«Քաղաքական խոսընթաց» հասկացությունը և տեքստի մակարդակները (բուն լեզվական, արտացոլող-ճանաչողական և նպա-

տակային): Արդյունավետ հաղորդակցության գործընթացում լսելու կարողությունն ու տեխնիկան: Ակտիվ և պասիվ լսելու ու լսվելու կարողությունը: Խոսողական կարողությունները (լսել, կարդալ, գրել, խոսել): Արտաքին քաղաքականության մեջ բառի ուժը և հասկացությունների բազմիմաստությունը: Քաղաքական ճառի լեզվի իմաստաբանությունը և քաղաքական լեզվի իմաստաբանությունը:

Համաշխարհային քաղաքականության սուբյեկտների տեղեկատվական-հաղորդակցական գործունեությունը, փոխըմբռնումը, փոխվստահությունն ու համագործակցությունը: Միջազգային հաղորդակցության, տեղեկատվական, դիվանագիտական և քաղաքացիավարական մշակույթները: Սոցիալական մեդիան միջպետական հաղորդակցություններում: Արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության մշակույթը (հանդուրժողականություն, փոխհամաձայնություն, փոխզիջում, երկխոսություն, գործընկերություն):

Պետությունների դասակարգումն ըստ տեղեկատվական և հաղորդակցության զարգացման ինդեքսի ցուցանիշների (ICT Development Index (IDI)): Պետությունների դասակարգումն ըստ «Ազատության տուն» Մամուլի ազատության (Freedom of the Press) և Համացանցի ազատության ինդեքսների ցուցանիշների (Freedom on the Net):

Միջազգային կոնվենցիաները, դաշնագրերը, պայմանագրերը, համաձայնագրերը, միազգային պարտավորությունները, փոխըմբռնման հուշագրերը, ինչպես նաև կեղծ հռետորությունը և կեղծ փաստարկները, տեղեկատվական մանիպուլյացիաները, քարոզչությունը, սադրանքները և ապատեղեկատվությունն արդյունավետ հաղորդակցության համակարգում: Հակընդդեմ, բախումնային և կառուցողական միջազգային հաղորդակցության առանձնահատկությունները քաղաքական որոշումների ընդունման և իրականացման գործընթացում:

Թեման ամփոփող հարցեր՝

- *Որո՞նք են արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության գործընթացի լեզվատնական, պրագմատիկ, փաստարկման և կառուցվածքային առանձնահատկությունները:*
- *Որո՞նք են արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության համարժեք մոտեցման հիմնախնդիրները, պետությունն ու հետևանքները:*
- *Որո՞նք են կառուցողական միջազգային հաղորդակցության բաղադրիչներն ու ընթացակարգերը:*
- *Որո՞նք են արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության գործընթացի որակական և քանակական բնութագիչները:*
- *Ի՞նչ է արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության մշակույթը:*
- *Որո՞նք են տեղեկատվական և հաղորդակցության զարգացման ինդեքսի 11 ցուցանիշները:*

Գրականություն

- About “Freedom of the Press” // https://freedomhouse.org/report-types/freedom-press.
- About “Freedom on the Net”: An annual study of internet freedom around the world // https://freedomhouse.org/report-types/freedom-net.
- ***Hocking B., Melissen J., Riordan S., Sharp P.,*** Futures for diplomacy. Integrative Diplomacy in the 21st Century. Netherlands Institute of International Relations “Clingendael”, October 2012 (Report 1), pp. 47-54.
- The ICT Development Index (IDI): conceptual framework and methodology // http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/publications/mis2015/methodology.aspx.
- The World Summit on the Information Society (WSIS) // http://www.itu.int/net/wsis.
- Всемирная встреча на высшем уровне по вопросам информационного общества // http://www.un.org/ru/events/pastevents/wsis.shtml.
- ***Почепцов Г. Г.,*** Теория коммуникации. - М.: Рефл-бук, Ваклер, 2001, с. 146-154.

- ***Шарков Ф. И.,*** Коммуникология: основы теории коммуникации: Учебник. - М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2010, с. 349-367.
- Իդեոլոգեմները ՀՀ տեղեկատվական տարածքում, Եր., «Նորավանք» ԳԿՀ, 2013, էջ 33-41:
- Ինտերնետ կառավարման սկզբունքները (Հավելված ՀՀ կառավարության 2014 թ. օգոստոսի 14-ի նիստի N 34 արձանագրային որոշման) // http://igf.am/wp-content/uploads/2015/03/IG_Principles.pdf:
- Հայաստանի Հանրապետությունում էլեկտրոնային հասարակության ձևավորման (2010-2012 թթ.) հայեցակարգ (Հավելված ՀՀ կառավարության 2010 թ. փետրվարի 25-ի նիստի N7 արձանագրային որոշման) // http://www.gov.am:
- ***Հովսեփյան Գ.***, Խնդրանքի արտահայտումը հաղորդակցության գործընթացում // http://kantegh.asj-oa.am/30/1/70-78.pdf:
- «Սոցիալական մեդիան մարդու իրավունքների պաշտպանության գործում» փորձագիտական հոդվածների ժողովածու 2012 թ. // http://www.mediainitiatives.am/sites/default/files/social%20media.pdf:
- ***Վարդումյան Ա.***, Աշխարհայացքային համատեղության խնդիրը հաղորդակցության գործընթացում // «Բանբեր Երևանի համալսարանի. Սոցիոլոգիա, Տնտեսագիտություն», 2015 № 2 (17), էջ 27-35:
- ***Փարսադանյան Լ.***, Միջմշակութային կրթության կարևորությունը // http://shirak.asj-oa.am/269/1/177-180.pdf:
- ***Փիրումյան Տ.***, Հանդուրժողականությունը որպես սոցիոմշակութային տարածության կառուցարկման եղանակ // «Բանբեր Երևանի համալսարանի. Փիլիսոփայություն, Հոգեբանություն», 2015 № 2 (17), էջ 53-62:

Լրացուցիչ գրականություն

- ***Bollier D.,*** The Rise of Netpolitik. How the Internet Is Changing International Politics and Diplomacy: A Report of the Eleventh Annual Aspen Institute Roundtable on Information Technology. Washington, DC, 2003.
- Digital Diplomacy: Prospects and Challenges International Conference, 11-12 May 2015, Yerevan, Armenia: Summary report //

http://www.diplomaticacademy.am/u_files/file/Digital%20Diplomacy%20Conference%20Final%20Report.pdf:

- ***Henrikson A. K.,*** Sovereignty, Diplomacy, and Democracy: Changing Character of "International" Representation - from State to Self? // The Fletcher Forum of World Affairs. Special edition. Vol. 37:3, 2013, pp. 111-140.
- **IGF 2012**: Internet Governance for Sustainable Human, Economic and Social Development // http://www.intgovforum.org/cms/documents/publications.
- **IGF 2014**: Connecting Continents for Enhanced Multistakeholder Internet Governance // http://www.intgovforum.org/cms/documents/publications.
- ***Rieker P., Thune H.*** (eds.), Dialogue and Conflict Resolution: Potential and imits. Ashgate Pub. Co., 2015.
- ***Samovar L. A., Porter R. E., McDaniel E. R., Roy C. S.,*** Communication Between. Wadsworth Publishing, 2012.
- The World Summit on the Information Society Forum 2016 // http://www.itu.int/net4/wsis/forum/2016.
- WSIS -SDG Matrix: Linking WSIS Action Lines with Sustainable Development Goals (WSIS Forum 2015, May 25-29, Geneva, Switzerland) // http://www.itu.int/net4/wsis/sdg/Content/wsis-sdg_matrix_document.pdf.
- ***Ананьева Т.,*** Информационный консалтинг. М.: Экономика, 2006.
- ***Аронсон Э., Пратканис Э.,*** Эпоха пропаганды: Механизмы убеждения повседневного использования и злоупотребления. СПб: Прайм-Еврознак, 2003.
- ***Атанесян А. В.,*** Актуальные проблемы современных политических и конфликтных коммуникаций. Ер., Изд-во ЕГУ, 2008.
- ***Базаркина Д. Ю.,*** Возможности применения коммуникационного менеджмента в антитеррористических структурах (на материалах Европейского Союза). Изд-во: Международный центр социально-политических исследований и консалтинга, 2014.
- ***Базаркина Д. Ю.,*** Коммуникационный эффект терроризма на примере терактов в Мадриде 11 марта 2004 года // Государственное управление. Электронный вестник, № 43, апрель 2014, с. 135-152.

- ***Бахметьев А. В.,*** Социальные факторы формирования информационного общества. М.: Ин-т социально-политических исследований, 2003.
- ***Белинская Е.,*** Психология интернет-коммуникации. М., НОУ ВПО Моск. психолого-социальный ун-т/Воронеж: МОДЭК, 2013.
- ***Бердников И., Стрижова А.,*** PR-коммуникации**.** М., "Дащков и К°", 2012.
- Декларация принципов. Построение информационного общества – глобальная задача в новом тысячелетии // Всемирный Саммит по информационному обществу. СПб., 2004.
- Женевская Декларация принципов "Построение информационного общества - глобальная задача в новом тысячелетии" (WSIS-03/GENEVA/DOC/4-R, 12 декабря 2003 года) // http://www.itu.int/net/wsis/documents/doc_multi.asp?lang=en&id=1161|0.
- Женевский План действий (WSIS-03/GENEVA/DOC/5-P, 12 декабря 2003 года) // http://www.itu.int/net/wsis/documents/doc_multi.asp?lang=en&id=1160|0.
- ***Манойло А. В., Петренко А. И., Хауер-Тюкаркина О. М.,*** Техники эффективной коммуникации в политике: Учебно-методическое пособие, М., Изд-во «Известия», 2015.
- Международные отношения и диалог культур /под ред. ***И. Д. Осипова, С. Н. Погодина***, СПб.: Изд-во Политехн. ун-та, 2011.
- Тунисская Программа для информационного общества (WSIS-05/TUNIS/DOC/6(Rev.1)-R, 18 ноября 2005 года) // http://www.itu.int/net/wsis/documents/doc_multi.asp?lang=en&id=2267|0.
- Тунисское Обязательство (WSIS-05/TUNIS/DOC/7-R, 18 ноября 2005 года) // http://www.itu.int/net/wsis/documents/doc_multi.asp?lang=en&id=2266|0.
- ***Шарков Ф. И.,*** Выставочный коммуникационный менеджмент: управление выставочными коммуникациями, М., Альфа-Пресс, 2006.
- ***Шарков Ф. И.,*** Интегрированные PR-коммуникации (связи с общественностью как компонент интегрированных маркетинговых коммуникаций). М., РИП-холдинг, 2004.
- ***Шарков Ф. И.,*** Интегрированные бренд-коммуникации, М., РИП-холдинг, 2004.

- ***Шарков Ф. И.*** Интегрированные рекламные коммуникации. М., РИП-холдинг, 2004.
- Էլեկտրոնային կառավարման ռազմավարական ծրագիր (Հավելված ՀՀ կառավարության 2014 թ. ապրիլի 10-ի նիստի N 14 արձանագրային որոշման) // https://www.e-gov.am/u_files/file/decrees/arc_voroshum/2104/04/14-44_1ardz.pdf:
- ***Պողոսյան Գ. Ա.***, Ինֆորմացիայի հավաքման մեթոդները սոցիոլոգիա-յում, Եր., ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., 1987, էջ 8-96:
- ***Օրդուխանյան Է.***, Քաղաքական խոսույթի հիման վրա հետխորհրդային տրանսֆորմացիայի երկրների վարչակարգերի գնահատման հնարավո-րությունները ու խնդիրները, // Հայկական Քաղաքագիտական Հանդես 1(2) 2015, էջ 59-83:

Թեմա 5. Դիվանագիտությունը որպես արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության գործոն:

Բանակցությունները, հանդիպումները, խորհրդակցությունները, զրույցը, «կլոր սեղանները», բանավեճերը, գիտաժողովները, զեկուցումները, հաշվետվությունները, մամուլի ասուլիսները արդյունավետ դիվանագիտական հաղորդակցության համակարգում:

Թվային դիվանագիտությունը միջինստիտուցիոնալ հաղորդակցություններում: Ժամանակակից միջազգային համագործակցության և կոնֆլիկտների ռազմավարական կառավարման մոդելները ու ընթացակարգերը: Ինքնիշխանության, ժողովրդավարական լեգիտիմության, քաղաքացիական հասարակության, օրենքի գերակայության, մարդու իրավունքների, կայուն զարգացման, ինտեգրման, էթնոմշակութային և կրոնական գործոնները ժամանակակից միջազգային հաղորդակցություններում:

Դիվանագիտական խոսույթի տեղն ու դերը միջազգային հաղորդակցության սուբյեկտների միջև կարծիքների, դիրքորոշումների, մտադրությունների փոխանակման և հստակեցման, ինչպես նաև արտաքին քաղաքականության խնդիրների շուրջ հնարավոր համա-

ճայնության ձեռքբերման համար: Դիվանագիտական խոսույթն անհատական և ինստիտուցիոնալ, համաձայնության և հակամարտության խոսույթների տեսանկյունից: Դիվանագիտական փաստաթղթերը և հատուկ դիվանագիտական տերմինաբանությունը: Դիվանագիտական հաղորդակցության գործընթացում տեղեկատվական, խոսույթային և տեքստային իրազեկությունները: Դիվանագիտական խոսույթ-վերլուծության մեթոդիկան (discourse analysis, дискурс-анализ):

Արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության կառուցվածքային-գործառական ընթացակարգերը ՀՀ արտաքին քաղաքականության, արտաքին անվտանգության, զարգացման արտաքին բարենպաստ պայմանների ապահովման և ամրապնդման, ինչպես նաև միջազգային ասպարեզում ՀՀ-ի դիրքորոշումների ներկայացման, արտերկրում ՀՀ-ի և նրա քաղաքացիների շահերի պաշտպանության բարձրացման ուղղություններով: Արդյունավետ հաղորդակցության մոդելների ռազմավարական կիրառումը և միջազգային հանրության կողմից ՀՀ-ի դիրքորոշումների ընկալման ապահովման ու դրանց աջակցման հիմնախնդիրները:

Արցախի ժողովրդի ինքնորոշման իրավունքի, ԼՂՀ-ի անվտանգության միջազգայնորեն երաշխավորման և ղարաբաղյան հիմնախնդրի քաղաքացիավարական լուծման սկզբունքները կոնֆլիկտային և հակընդդեմ հաղորդակցություններում:

ՀՀ քաղաքացիավարական հաղորդակցության առաջնահերթությունների հետևողական իրականացումը (կառուցողական և համարժեք երկխոսություն, ռազմավարական գործընկերության և դաշնակցային փոխհարաբերությունների ամրապնդում ու խորացում, եվրոպական մերձեցում, ստանձնած պարտավորությունների կատարում, համամարդկային արժեքների կարևորում, հարևան պետությունների հետ բնականոն հարաբերությունների և բաց սահմանների պահպանում):

Թեմամ ամփոփող հարցեր՝

- *Ի՞նչ է արդյունավետ դիվանագիտական հաղորդակցությանը:*
- *Ի՞նչ է արդյունավետ դիվանագիտական խոսույթը:*
- *Որո՞նք են արդյունավետ դիվանագիտական հաղորդակցության իրականացման եղանակները, միջոցները և նախադրյալները:*
- *Որո՞նք են արդյունավետ դիվանագիտական հաղորդակցության քաղաքական և սոցիալ-մշակութային գործոնները:*
- *Որո՞նք են կոնֆլիկտային դիվանագիտական հաղորդակցություն-ների փուլերն ու տեսակները:*
- *Որո՞նք են թվայնացված դիվանագիտության զարգացման միջազ-գային միտումները:*

Գրականություն

- ***Hocking B., Melissen J., Riordan S., Sharp P.,*** Futures for diplomacy. Integrative Diplomacy in the 21st Century. Netherlands Institute of International Relations “Clingendael”, October 2012 (Report 1), pp. 37-47.
- ***Попов В. И.,*** Современная дипломатия: теория и практика. Дипломатия - наука и искусство, Курс лекций, М., Междунар. отношения, 2004, с. 151-231, 310-410.
- ***Тоффлер Э.,*** Метаморфозы власти: знание, богатство и сила на пороге XXI века, М., 2003.
- ***Фукуяма Ф.,*** Доверие. Социальные добродетели и путь к процветанию. М.: Издательство АСТ, 2004.
- «Եվրոպական հարևանության քաղաքականության վերանայում» Եվրո-պական խորհրդարանին, Խորհրդին, Եվրոպական տնտեսական և սո-ցիալական հարցերի հանձնաժողովին և Տարածաշրջանների հանձնա-ժողովին ներկայացվող համատեղ հաղորդագրություն, Բրյուսել, 18.11.2015, Համատեղ (2015) 50 վերջնական // http://ec.europa.eu/enlargement/neighbourhood/pdf/key-documents/151118_joint-communication_review-of-the-enp_armenian.pdf:
- 2011 թ. ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության գործունեության հաշ-վետվություն // http://www.mfa.am/u_files/file/reports/report2011.pdf:

- 2012 թ. ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության գործունեության հաշվետվություն // http://www.mfa.am/u_files/file/reports/report2012.pdf:
- 2013 թ. ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության գործունեության հաշվետվություն // http://www.mfa.am/u_files/file/reports/report2013.pdf:
- 2014 թ. ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության գործունեության հաշվետվություն // http://www.mfa.am/u_files/file/reports/report2014.pdf:
- 2015 թ. ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության գործունեության հաշվետվություն // http://www.mfa.am/u_files/file/reports/report2015.pdf:
- ԱԳ նախարար Էդվարդ Նալբանդյանի խոսքը 2015 թ. ամփոփիչ մամլո ասուլիսին (02.02.2016) // http://www.mfa.am/hy/press-conference/item/2016/02/02/min_annpc:
- Արտգործնախարար Էդվարդ Նալբանդյանի ելույթը Հայաստան-ԵՄ նոր համաձայնագրի շուրջ բանակցությունների պաշտոնական մեկնարկի ընթացքում (07.12.2015) // http://www.mfa.am/hy/speeches/item/2015/12/07/min_eu_speech:
- Հայաստանի ինտեգրացիոն քաղաքականությունը: Վերլուծական հոդվածաշար: Եր., ԵՄԱ, Ֆ. Էբերտի հիմնադրամ, 2014, 19 էջ:
- Ձեռնարկ բանավիճողների համար: «Եվրասիա» բանավեճի ակումբ: Երևան, 2013, 41 էջ:
- ***Զուլիման Է.***, Վստահություն // Վստահությունը և խաղաղաշինությունը Հարավային Կովկասում, Երևան, 2015, էջ 16-47:

Լրացուցիչ գրականություն

- Diplomacy // The Fletcher Forum of World Affairs: http://www.fletcherforum.org/category/topics/diplomacy.
- ***Dittmer J., McConnell F.*** (eds.), Diplomatic Cultures and International Politics: Translations, Spaces and Alternatives. Routledge New Diplomacy Studies, 2015.
- ***Nolan J. E.,*** Diplomacy and Security in the Twenty-first Century. Georgetown University, Washington, D.C.: Institute for the Study of Diplomacy, 2009.
- ***Phillips N., Hardy C.,*** Discourse Analysis: Investigating Processes of Social Construction. SAGE Publications, Inc; 1 edition, 2002, pp. 1-18.

- ***Sorrells K.,*** Intercultural Communication: Globalization and Social Justice. SAGE Publications, Inc; 2 edition, 2015.
- ***Ван Дейк Т. А.,*** К определению дискурса // http://psyberlink.flogiston.ru/internet/bits/vandijk2.htm.
- ***Шерр Дж.,*** Жесткая дипломатия и мягкое принуждение: российское влияние за рубежом. Пер. с английского /Королевский институт международных отношений Chatham House, Центр Разумкова, К., Заповіт, 2013.
- ***Манойло А. В., Петренко А. И., Хауер-Тюкаркина О. М.*** Техники эффективной коммуникации в политике: Учебно-методическое пособие, М., Изд-во «Известия», 2015.
- ***Лебедева М. М.,*** Технология ведения переговоров: Учеб. пособие для студентов вузов, М., Аспект Пресс, 2010.
- 2009 թ. ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության գործունեության հաշվետվություն // http://www.mfa.am/u_files/file/reports/report2009.pdf:
- 2010 թ. ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության գործունեության հաշվետվություն // http://www.mfa.am/u_files/file/reports/report2010.pdf:
- ԱԳ նախարար Էդվարդ Նալբանդյանի պատասխանները լրագրողների հարցերին 2015 թ. ամփոփիչ մամլո ասուլիսին, ՄԱՍ 1 (02.02.2016) // http://www.mfa.am/hy/press-conference/item/2016/02/02/min_2015pc:
- ԱԳ նախարար Էդվարդ Նալբանդյանի պատասխանները լրագրողների հարցերին 2015 թ. ամփոփիչ մամլո ասուլիսին, ՄԱՍ 2 (02.02.2016) // http://www.mfa.am/hy/press-conference/item/2016/02/02/min_2015pc2:
- ***Բալյան Մ.***, Խոսույթի սահմանումը ֆրանսիական լեզվաբանական ավանդույթի շրջանակներում // Կանթեղ. Գիտական հոդվածների ժողովածու, 2009, № 1, էջ 229-234:
- ՀՀ ԱԳՆ ելույթներ // http://www.mfa.am/hy/speeches:
- ՀՀ ԱԳՆ հարցազրույցներ, հոդվածներ և մեկնաբանություններ // http://www.mfa.am/hy/interviews:
- ՀՀ ԱԳՆ մամուլի ասուլիսներ // http://www.mfa.am/hy/press-conference:
- ՀՀ ԱԳՆ մամուլի հաղորդագրություններ // http://www.mfa.am/hy/press-releases:
- ՀՀ Արտաքին քաղաքական գործունեության 2008 թվականի ամփոփումը // http://www.mfa.am/u_files/file/reports/report2008.pdf:

- ՀՀ կառավարության 2014 թվականի գերակա խնդիրները (ՀՀ կառավարության 2014 թվականի հունվարի 9-ի N 10 - Ն որոշման) // http://www.mfa.am/u_files/file/reports/2014mfaevents.pdf:
- ***Օրդուխանյան Է.***, Քաղաքական խոսույթի հիման վրա հետխորհրդային տրանսֆորմացիայի երկրների վարչակարգերի գնահատման հնարավորությունները ու խնդիրները // Հայկական Քաղաքագիտական Հանդես 1(2), 2015, էջ 59-83:

Թեմա 6. Մարդկային կայուն զարգացումը որպես արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության գործոն:

Միջազգային հաղորդակցության որակի ապահովման և հետադարձ կապի մարդակենտրոն *(anthropocentric)* ընցակարգերն ու ցուցիչները: Արդյունավետ միջազգային հաղորդակցությունը՝ որպես քաղաքակրթական առաջընթացի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացման հետևանք: Մարդկային կայուն զարգացման հաղորդակցաբանական և քաղաքակրթաբանական նշանակությունը: Մարդկային կայուն զարգացումը՝ որպես միջազգային, միջինստիտուցիոնալ, միջմշակութային, բազմամշակության հաղորդակցությունների առանցքային սուբյեկտ և օբյեկտ: Մարդկային կայուն զարգացման չափումը և ցուցանիշները:

Մարդկային կապիտալը՝ որպես միջազգային հարաբերությունների և արդյունավետ հաղորդակցության առանցքային գործոն: Մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարություն: Հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագրերը, և մարդկային կայուն զարգացման առաջնահերթությունները:

Պետությունների դասակարգումն ըստ մարդկային կայուն զարգացման համաթվի: Պետությունների դասակարգումն ըստ համաշխարհային կառավարման համաթվերի (Քաղաքական կայունություն, Կառավարման արդյունավետություն, Կարգավորման որակ): Մարդկային ռեսուրսների կառավարման միջազգային չափորոշիչներն արդյունավետ հաղորդակցության համակարգում:

ՄԱԿ-ի Հազարամյակի զարգացման ութ նպատակները և 18 ժամանակային թիրախներն արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության համակարգում: Հազարամյակի հռչակագիրով ՄԱԿ-ի դիրքորոշումը զարգացման իրավունքի, խաղաղության և անվտանգության, գենդերային հավասարության, աղքատության բազմաթիվ դրսևորումների կրճատման և մարդկության շարունակական զարգացման ուղղությամբ:

Տարածաշրջանային հաղորդակցության և կայուն ժողովրդավարական հասարակության քաղաքականությունը Եվրախորհրդի շրջանակներում: Տարածաշրջանային հաղորդակցության և մշակութային դիվանագիտության հիմնախնդիրները ԵԱՀԿ-ի շրջանակներում:

Եվրամիության ինտեգրման քաղաքականությունը կայուն զարգացման և միջմշակութային հաղորդակցության համատեքստում (Խաղաղության և կայունության աջակցման գործիք, Գործընկերության գործիք):

Համամարդկային արժեքների, մարդու իրավունքների պաշտպանության և ժողովրդավարության հաստատման սկզբունքները՝ որպես պետությունների արտաքին քաղաքականության և գաղափարախոսության բաղկացուցիչ մաս:

Թեման ամփոփող հարցեր՝

- *Ի՞նչ է մարդկային կայուն զարգացման միջմշակութային հաղորդակցման չափումը:*
- *Ի՞նչ գործոններով է պայմանավորված մարդկային կայուն զարգացման հաղորդակցաբանական նշանակությունը:*
- *Որո՞նք են արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության մակարդակները ըստ մարդկային կայուն զարգացման ցուցանիշների:*
- *Որո՞նք են մարդկային կայուն զարգացման և մարդկային կապիտալի չափումների հարաբերակցությունը արդյունավետ միջազգային հաղորդակցություններում:*

Գրականություն

- Human Development Index (HDI) // http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi.
- Instrument contributing to Stability and Peace (IcSP) of the EU // http://ec.europa.eu/dgs/fpi/what-we-do/instrument_contributing_to_stability_and_peace_en.htm.
- International Human Development Indicators // http://hdr.undp.org/en/countries.
- Partnership Instrument (PI) of the EU // http://eeas.europa.eu/partnership_instrument/index_en.htm.
- The Worldwide Governance Indicators (WGI) project reports // http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#home.
- Люблянские рекомендации по интеграции разнообразных обществ, Верховный комиссар ОБСЕ по делам национальных меньшинств, 2012, с. 8-14 // http://www.osce.org/ru/hcnm/111071?download=true.
- Բաց կառավարման հռչակագիր // http://www.ogp.am/u_files/file/OGP%20Declaration%20of%20Prnciples_ARM.pdf:
- Հայաստանի Հանրապետության 2014-2025 թթ. հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագիր (Հավելված ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի 27-ի N 442 - Ն որոշման) // http://www.gov.am/files/docs/1322.pdf, էջ 10-19, 175-179,
- ՀՀ հակակոռուպցիոն ռազմավարության և դրա իրականացման 2009-2012 թթ. միջոցառումների ծրագիր // http://www.gov.am/u_files/file/xorhurdner/korupcia/430.pdf, էջ 14-23:
- ***Հովսեփյան Վ.***, Մարդկային կապիտալի զարգացումը և տնտեսական աճը // «Բանբեր Երևանի համալսարանի. Սոցիոլոգիա, Տնտեսագիտություն», 2015 № 2 (17), էջ 57-64:
- Մարդկային կայուն զարգացման համաթիվը Հայաստանի համար: Մեթոդաբանության զարգացման նկատառումներ (ՄԱԿ-ի գործող մեթոդաբանության կատարելագործման առաջարկություններ) // http://www.armstat.am/file/article/eco_11_16.pdf:

- Մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարության միջոցառումների ծրագիր (Հավելված ՀՀ կառավարության 2014 թվականի փետրվարի 27-ի N 303-Ն որոշման) // http://smsmta.am/upload/HR.pdf, http://www.justice.am/storage/uploads/HR1.pdf:
- Մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարություն (Հավելված ՀՀ նախագահի 2012 թ. հոկտեմբերի 29-ի ՆԿ-159-Ն կարգադրության), // http://smsmta.am/upload/HR.pdf:
- Միացյալ ազգերի կազմակերպության «Մարդկային ներուժի զարգացման 2011 թ. ինդեքս» // https://www.cba.am/AM/panalyticalmaterialsresearches/HDR-2303.12.pdf:
- ***Սարգսյան Տ. Ս.***, XXI դարի մարտահրավերները (“Challenges Facing Armenia: Internal and External Problems”, 7-11 December, 2005, Tsakhkadzor) // http://www.gov.am/files/docs/185.pdf:

Լրացուցիչ գրականություն

- ***Cornish P., Lindley-French J., Yorke C.,*** Strategic Communications and National Strategy, A Chatham House Report (September), The Royal Institute of International Affairs, 2011.
- United Nations Millennium Declaration (UN General Assembly, A/RES/55/2, Fifty-fifth session Agenda item 60 (b)) // http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/55/2.
- ***Алмонд Г., Верба С.,*** Гражданская культура и стабильность демократии // Полис. 1992. № 4. С. 122-134.
- ***Артюхин В. В.,*** Реальность 2.0b. Современная история информационного общества, М., 2011.
- Декларация принципов. Построение информационного общества - глобальная задача в новом тысячелетии // Всемирный Саммит по информационному обществу, СПб., 2004.
- ***Манойло А. В., Петренко А. И., Хауер-Тюкаркина О. М.,*** Техники эффективной коммуникации в политике: Учебно-методическое пособие. М.: Изд-во «Известия», 2015.
- Основы теории коммуникации: Учебник /Под ред. проф. ***М. А. Василика***, М., Гардарики, 2003, с. 578-609.
- ***Тоффлер Э.,*** Шок будущего, М., 2003.

- ***Трессидер Дж.,*** Словарь символов, М., Фаир-Пресс, 1999.
- ***Фукуяма Ф.,*** Доверие. Социальные добродетели и путь к процветанию, М., Издательство АСТ, 2004.
- ***Фукуяма Ф.,*** Наше постчеловеческое будущее: Последствия биотехнологической революции, М., Издательство АСТ, 2004.
- ***Фукуяма Ф.,*** Сильное государство: Управление и мировой порядок в XXI веке, М., Издательство АСТ, 2006.
- ***Чугунов А. В.,*** Социальная информатика: Учебное пособие, СПб., НИУ ИТМО, 2012, с. 189-204.
- «Բաց կառավարման գործընկերություն» նախաձեռնությունում Հայաստանի գործողությունների ծրագիրը // http://www.ogp.am/u_files/file/OGP_ACTION%20PLAN_Arm.pdf:
- ԲԿԳ հայաստանյան Գործողությունների երկրորդ ծրագիրը // http://www.ogp.am/u_files/file/OGP_AP2.pdf:
- ***Դանիելյան Կ.***, Կայուն զարգացման ուղու մարտահրավերներն ու խնդրընդոտները և անցումային տնտեսությամբ երկրների առանձնահատկությունները // http://www.diplomat.am/publ/public/14-1-0-1077:
- Կայուն զարգացման ծրագիր (Հավելված ՀՀ կառավարության 2008թ. հոկտեմբերի 30-ի N 1207 - Ն որոշման), Եր., 2008:
- Հազարամյակի զարգացման նպատակների մոնիտորինգի ցուցանիշներ. սահմանումներ, հիմնավորում, հայեցակարգ և աղբյուրներ, ՄԱԿ, Նյու Յորք, 2003, էջ 8-14:
- Հայաստանի տեղական իշխանությունների լավագույն գործելակերպի ծրագիր, Ծրագրի ուղեցույց, Եր., Եվրախորհուրդ, 2015:
- Հայաստան-ՄԱԿ զարգացման աջակցության ծրագիր 2016-2020, Երևան, 31 հուլիսի, 2015 թ. // http://www.un.am/up/file/Armenia%20-%20UNDAF%202016-2020%20-%20ARM.pdf:
- ՄԱԿ զարգացման աջակցության ծրագիր. Հայաստան 2005-2009 // http://www.un.am/up/file/UNDAF_Armenia_2005-2009_arm%20with%20annexes.pdf:
- ՄԱԿ զարգացման աջակցության ծրագիր. Հայաստան 2010-2015 // http://www.un.am/up/file/UNDAF_Armenia_2010-2015_arm_full.pdf:

Թեմա 7. Գործնական հաղորդակցման և աշխատանքային գործունեության հմտությունները արտաքին քաղաքականության մշակման և իրականացման գործընթացում:

Դիվանագետի մասնագիտական և տեղեկատվական-հաղորդակցման հատկանիշները: Ժամանակակից դիվանագիտական ծառայության խնդիրները արդյունավետ միջազգային հաղորդակցություններում: Դիվանագիտական ծառայության պաշտոնում նշանակվելու համար անհրաժեշտ մասնագիտությունները: Ծառայողական պարտականությունների և լիազորությունների իրականացման ազգային և միջազգային չափանիշները:

Դիվանագիտական հաղորդակցության և խոսույթում փաստարկման առանձնահատկությունները: Դիվանագիտական խոսույթի գրավոր և բանավոր ձևաչափերը: Դիվանագիտական տեղեկատվության վերլուծության և մշակման պահանջները: Արտաքին քաղաքականության, դիվանագիտության և միջազգային հարաբերությունների ոլորտներում հանրային, անձնական, լրատվական, աշխատանքային և կառավարական ցանցակայքերի օգտագործման հիմնական սկզբունքները ու եղանակները: Միջազգային հաղորդակցության հիմնական ցանցակայքերի (website) և ցանցաէջերի (homepage) առանձնահատկությունները: Սոցիալական ցանցի, էլեկտրոնային փոստի և համացանցային տեքստերի, տվյալների, պատկերների, տեսանյութերի և այլ թվային հավաքածուների հաղորդակցաբանական մակարդակները:

Արտաքին քաղաքական գերատեսչությունների տեղեկատվական-հաղորդակցական գործունեության հիմնական եղանակները ու ընթացակարգերը (նորություններ, մամուլի հաղորդագրություններ, ելույթներ, հարցազրույցներ, հոդվածներ, մեկնաբանություններ, մամուլի ասուլիսներ, լրատվամիջոցների հավատարմագրում, հաշվետվություններ, տեղեկությունների տրամադրում): Հայեցակարգերը, ռազմավարական փաստաթղթերը և կառավարչական հաղորդակցման ընթացակարգերը արտաքին քաղաքականության մեջ:

Արտաքին քաղաքական գերատեսչություններում արդյունավետ հանրային հաղորդակցության և ռազմավարության նոր հայեցակարգերի բնորոշ գծերը: Արտաքին քաղաքականության տեղեկատվական ապահովման բնագավառում խորհրդակցությունները, քննարկումները, հանդիպումները, գիտաժողովները, հետազոտությունները: Արտաքին քաղաքական գերատեսչությունների մամուլի, տեղեկատվության և հասարակության հետ կապերի ստորաբաժանումները: Արտաքին քաղաքականության, դիվանագիտության և միջազգային հարաբերությունների բագավառներում տեղեկատվական-հաղորդակցական աշխատանքի առանձնահատկությունները: Ժամանակակից ուղեղային կենտրոնները արտաքին քաղաքականության մշակման և իրականացման գործընթացում: Ժամանակակից ուղեղային կենտրոնների արդյունավետ գործունեության գնահատման չափորոշիչները: Արտաքին քաղաքականության, դիվանագիտության և միջազգային հաղորդակցության ոլորտներում մասնագիտացված լավագույն ուղեղային կենտրոնները:

Դիվանագետների աշխատանքային և մասնագիտական կրթության միջազգային չափանիշները ու հեղինակավոր հաստատությունները: Դիվանագիտական աշխատանքի բնագավառում կրթական ծրագրերի իրականացման, որակավորման բարձրացման և փորձի փոխանակման անհրաժեշտությունը: Գրավոր ինքնակենսագրությունը (CV), մասնագիտական կրթության (ինքնակրթության) անընդհատությունը, հաջորդայնությունը և շարունակականությունը:

Գործնական հաղորդակցությունները արտաքին քաղաքական գերատեսչությունների աշխատակազմում և աշխատանքային խմբերում: Աշխատանքային պայմանագիրը, աշխատանքային կարգապահությունը և աշխատաժամանակը: Կոլեկտիվ պայմանագիրը, աշխատանքային վեճը և արհեստակցական միությունը: Աշխատանքային իրավունքների իրականացումը և պարտականությունների կատարումը: Աշխատանքային իրավունքների պաշտպանությունը:

Պաշտոնի անձնագիրը և տվյալ պաշտոնը զբաղեցնող ծառայողի գործառույթները, համապատասխան փորձը, պաշտոնական իրավունքներն ու պարտականությունները, ինչպես նաև մասնագիտական գիտելիքների, կարողությունների ու աշխատանքային հմտությունների պահանջները:

Քաղաքացիավարական հաղորդակցման մշակույթը և կորպորատիվ սոցիալական պատասխանատվության մշակույթը: Ընդհանուր գնահատման համակարգը, արդյունավետ հաղորդակցության որակի կառավարումը և հանրային արդյունավետությունը:

Թեման ամփոփող հարցեր՝

- *Ի՞նչ է ընդհանուր գնահատման համակարգը:*
- *Որո՞նք են հանրային կազմակերպությունների աշխատանքի կապակցության սկզբունքները, խթան հանդիսացող չափանիշները և արդյունք ապահովող չափանիշները:*
- *Որո՞նք են արդյունավետ միջազգային հաղորդակցության, քաղաքացիակենտրոն գործընկերության և պատասխանատվության պատճառահետևանքային կապերը:*

Գրականություն

- ***Neumann I. B.,*** To Be a Diplomat // International Studies Perspectives 6, 2005, pp. 72–93.
- ***Бретт А., Мижинский М., Сигутина М.,*** Как организовать эффективные коммуникации центров коммерциализации технологий с деловыми иностранными партнерами, Проект EuropeAid «Наука и коммерциализация технологий», 2006, с. 37-66.
- ***Василеску Г., Морарь К.,*** Кадры дипломатической службы // Дипломатическая служба: теория и практика, Учебное пособие Молд., гос. ун-т, Коорд., ***В. Теоса, Г. Василеску, Э. Чобу***, Кишинэу: CEP USM, 2010, с.118-135.

- ***Попов В. И.,*** Современная дипломатия: теория и практика, Дипломатия - наука и искусство: Курс лекций, М., Междунар. отношения, 2004, с. 11-63.
- ***Теоса В., Руснак Г., Николаеску И.,*** Дипломатическая служба в контексте многосторонней дипломатии // Дипломатическая служба: теория и практика, Учебное пособие Молд., гос. ун-т. Коорд., ***В. Теоса, Г. Василеску, Э. Чобу***. Кишинэу: CEP USM, 2010, с. 136-145.
- ***Шарков Ф. И.,*** Коммуникология: основы теории коммуникации, Учебник, М., Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2010, с. 459-465.
- Աշխատանք ԱԳՆ-ում // http://www.mfa.am/hy/jobmfa:
- Աշխատանք քաղաքացիական ծառայության համակարգում // http://www.csc.am:
- Հայաստան-Սփյուռք գործակցության զարգացման հայեցակարգ // http://www.gov.am/files/meetings/2009/3478.pdf:
- Հանրային կազմակերպությունների բարելավում ինքնավերլուծության միջոցով: Ընդհանուր գնահատման համակարգ (ԸԳՀ/CAF) (թարգմ. կատարել է ՀՀ քաղաքացիական ծառայության խորհրդի աշխատակազմի արտաքին կապերի բաժինը) // http://www.excellence-bsb.eu/docs/caf/CAF%20ARM.pdf:
- ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության կանոնադրություն (Հավելված N 1 ՀՀ կառավարության 2002 թվականի օգոստոսի 1-ի N 1245-Ն որոշման) // http://www.mfa.am/u_files/file/statute/statute_hy.pdf:
- ՀՀ Արտաքին գործերի նախարարության ներքին աուդիտի գործունեության կանոնակարգ (Հավելված 1 ՀՀ արտաքին գործերի նախարարի 2013 թ. հուլիսի 3-ի № 2/468-Ն հրամանի) // http://www.mfa.am/u_files/file/kanonakarg_03072013.pdf:
- ***Պողոսյան Ս.***, Հասարակայնության հետ կապերը և ՀՀ պետական կառավարման համակարգը // «21-րդ ԴԱՐ», թիվ 2 (48), 2013, էջ 95-112:
- ***Արոյան Վ. Կ.***, Ազգային անվտանգության հիմնախնդիրներ, Դասախոսություններ, Եր., «Տնտեսագետ», 2014, էջ 45-63:

Լրացուցիչ գրականություն

- ***Goldfarb Ch. B.,*** Updating the Statutory Framework for Communications for the Digital Age: Issues for Congress. Congressional Research Service, September 30, 2013 // https://www.fas.org/sgp/crs/misc/R43248.pdf.
- National framework for strategic communication // http://fas.org/man/eprint/pubdip.pdf.
- The EFQM Excellence Model // http://www.efqm.org/the-efqm-excellence-model; http://www.efqm.org/sites/default/files/overview_efqm_2013_v1.1.pdf.
- The need for a model // http://www.efqm.org/efqm-model/the-need-for-a-model.
- The President's National Framework for Strategic Communication (and Public Diplomacy) for 2012, March 20, 2012 in Defense Department, Public Diplomacy, State Department, White House/NSC // http://www.mountainrunner.us/blog/2012/03/national-framework-strategic-communication-public-diplomacy.
- Деловая этика /авт.-сост. ***В. К. Трофимов***, Ижевск: ФГБОУ ВПО Ижевская ГСХА, 2012.
- ***Казакова О. А.,*** Деловая коммуникация: учебное пособие /***О. А. Казакова, А. Н. Серебренникова, Е. М. Филиппова***, Томск: Изд-во ТПУ, 2013.
- ***Лебедева М. М.,*** Технология ведения переговоров: Учеб. пособие для студентов вузов, М., Аспект Пресс, 2010.
- ***Манойло А. В., Петренко А. И., Хауер-Тюкаркина О. М.,*** Техники эффективной коммуникации в политике: Учебно-методическое пособие, М., Изд-во «Известия», 2015.
- ***Решетникова Е. В.,*** Деловая риторика, Учебное пособие, Новосибирск, СГУТиИ, 2013.
- ***Сосновская А. М.,*** Деловая коммуникация и переговоры: учеб. пособие. СПб., Изд-во СЗАГС, 2011.
- ***Таранов П. С.,*** Приемы влияния на людей. Симферополь, Таврия, 1997.
- ***Тернер Дж.,*** Социальное влияние: Питер, 2003.
- ***Шарков Ф. И.,*** Правовое регулирование коммуникационной деятельности: в рекламе, связях с общественностью, журналистике, М., Дашков и К, 2008.

- ***Шарков Ф. И.,*** Современные маркетинговые коммуникации, Словарь-справочник, М., Альфа-Пресс, 2006.
- ***Шейн Э.,*** Процесс консалтинга. Построение взаимовыгодных отношений «клиент-консультант», СПб, Питер, 2008.
- ***Шик З.,*** Коммуникация и пиар в организации, Харьков, Гуманитарный центр, 2010.
- ***Ядин Д.,*** Маркетинговые коммуникации, Современная креативная реклама. М., Фаир-Пресс, 2003.
- ***Яковлев И. П.,*** Ключи к общению, Основы теории коммуникации, М., Авалон, 2006.
- Աշխատանքի միջազգային նորմերի կատարմանն աջակցելու համար եռակողմ խորհրդակցությունների մասին Կոնվենցիա // http://www.arlis.am/DocumentView.aspx?docid=24638:
- Արտասահմանյան առաջատար համալսարանական «ուղեղային կենտրոնների» գործունեության ուսումնասիրությունն ու լավագույն փորձի ներդրման հնարավորությունները ՀՀ-ում /***Վ. Արոյան, Ս. Հովսեփյան, Ա. Մկրտչյան, Շ. Մովսիսյան, Ռ. Բուդաղյան, Ռ. Թադևոսյան, Ա. Մուրադյան***: Եր., Տնտեսագետ, 2014, էջ 7-43:
- Կոլեկտիվ բանակցություններին աջակցելու մասին Կոնվենցիա // http://www.parliament.am/library/bazmakoxm/117.pdf:
- Հանրային կառավարման համակարգում կոռուպցիայի դեմ պայքարի հայեցակարգ (Հավելված ՀՀ կառավարության 2014թ. ապրիլի 10-ի նիստի N 14 արձանագրային որոշման) // http://www.gov.am/u_files/file/xorhurdner/korupcia/%D5%B0%D5%A1%D5%B5%D5%A5%D6%81%D5%A1%D5%AF%D5%A1%D6%80%D5%A3.pdf:
- ՀՀ աշխատանքային օրենսգիրք (ընդունվել է 09.11.2004) // http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=2131:
- ՀՀ օրենքը «Դիվանագիտական ծառայության մասին» (ընդունվել է 24.10.2001) // http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1533&lang=arm:
- ՀՀ օրենքը «Հյուպատոսական ծառայության մասին» (ընդունվել է 29.05.1996) // http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=2093&lang=arm:

- ՀՀ օրենքը «Քաղաքացիական ծառայության մասին» (ընդունվել է 04.12.2001) // http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1268&lang=arm:

Բացատրական բառարան

- ***«4 Ա» («4 A») մոդել*** – A - awareness (գիտելիք, знание), A - attitude (հարաբերություն, отношение), A - action (ակտիվություն, активность), A – action again (կրկնակի գործողություն, повторное действие):
- ***«4 Պ» («4 P», «4 П») մոդել*** – P – picture (պատկեր, изображение), P – promise (խոստում, обещание), P – prove (ապացույց, доказательство), P – push (մղում դեպի գործողության, толчок к действию):
- ***ԱԻԴԱ (AIDA, АИДА)*** – A - attention (ուշադրություն, внимание), I - interest (հետաքրքրություն, интерес), D - desire (ցանկություն, желание), A - activity (ակտիվություն, активность):
- ***ԱԻԴԿԱ (AIDCA, АИДКА)*** – A - attention (ուշադրություն, внимание), I - interest (հետաքրքրություն, интерес), D - desire (ցանկություն, желание), C – confidence (վստահություն, доверия), A - activity (ակտիվություն, активность):
- ***ԱԻԴՄԱ (AIDMA, АИДМА)*** – A - attention (ուշադրություն, внимание), I - interest (հետաքրքրություն, интерес), D - desire (ցանկություն, желание), M - motivation (մոտիվացիա, мотивация), A - activity (ակտիվություն, активность):
- ***Ալգորիթմ (Algorithm, Алгоритм)*** – հաղորդակցման գործողությունների հաջորդականության ճշգրիտ և հստակ նկարագրություն, քայլ առ քայլ հաշվարկային գործընթաց է, որը նախնական տվյալները վերափոխում է ցանկալի արդյունքի: Հաղորդակցման սուբյեկտներն ունենալով գործողությունները բացատրող հրահանգավորումներ, դրանք կատարելով ստանում է վերջնական արդյունք:
- ***ԱԿԿԱ (ACCA, АККА)*** – A - attention (ուշադրություն, внимание), C – comprehension (գիտակցում, понимание), C - conviction (համոզմունք, убеждение), A - action (ակտիվություն, активность):
- ***Ամբիվալենտ (Ambivalence, Амбивалентный)*** – ոչ միանշանակ, երկիմաստ, անկայուն:

- ***Ամիմիա (Amimia, Амимия)*** – դեմքի մկանների արտահայտվածության թուլացումը կամ բացակայությունը:
- ***Ապակառուցողական (Destructive, Деструктивный)*** – կազմաքանդող, կործանարար:
- ***Ապակոդավորում (Decoding, Декодировать)*** – բացահայտում, վերծանում:
- ***Ապրիորի (Apriori, Априори)*** – փորձից անկախ, փորձի ու պրակտիկայի վրա չհիմնված գիտելիք, մտահանգում և եզրակացություն, ինչպես նաև բնածին մարդկային իմացության:
- ***Ավանպաժ (Avantage, Авантаж)*** – օգուտ, առավելություն, հաճելի տպավորություն, բարենպաստ իրավիճակ:
- ***Ատրակցիա (Attraction, Аттракция)*** – մի մարդու կողմից՝ մյուսի նկատմամբ գրավչությունն է, որը ուղեկցվում է դրական էմոցիաներով:
- ***Բրեյնսթորմինգ (Brainstorming, Брейнсторминг, "мозговая атака")*** - Մտագրոհ, մտքերի տարափ, ուղեղային գրոհ, որը ստեղծագործական գործունեության և արդյունավետության խթանման մեթոդիկա է:
- ***ԴԱԳՄԱՐ (DAGMAR, ДАГМАР)*** – Defining Advertising Goals for Measured Advertising Results («Գովազդի արդյունքները չափելու համար սահմանել գովազդի նպատակները», «Определение рекламных целей для измеримых рекламных результатов»):
- ***Դայջեստ (Digest, Дайджест)*** – տեղեկատվության հակիրճ կամ համառոտ շարադրանքը:
- ***Դեդուկցիա (Deduction, Дедукция)*** – մարդկային իմացությունը ընթանում է ընդհանուրից դեպի մասնավորը:
- ***ԴԻԲԱԲԱ (DIBABA, ДИБАБА)*** – D – Definitionsstufe (սահմանման փուլը, этап определения, definition stage), I – Identifizierungsstufe (նույնականացման փուլը, этап выявления, identification stage), B – Beweisstufe (ապացուցման փուլը, этап доказательства, proof stage), A – annahmestufe (համաձայնության փուլը, этап согласия, acceptance stage), B – Begierdestufe (ցանկության փուլը, этап желания, desire stage), A – Abschlußstufe (եզրափակիչ փուլը, этап завершения, completion stage):
- ***ԴԻՊԴԱ (DIPDA, ДИПДА)*** – D - definition (պահանջմունքների բացահայտում, պահանջների հստակեցում, вскрытие потребностей), I - identification (նույնականացում, կապի հաստատում, идентификация), P

- proof (ապացույց, ստուգում, доказательство, проверка), D - desire (ցանկություն, желание), A - action (ակտիվություն, активность):

- ***Էքստրավերտ (Extrovert, Экстравертный)*** – դեպի դուրս, շփվող և ոչ ցիալապես ինքնավստահ անձ՝ անմիջականորեն ու պատրաստակամությամբ արձագանքելով արտաքին ազդեցություններին:
- ***ԹՖԴ ("Think-Feel-Do", ТФД)*** – T - think (մտածել, думать), F - feel (զգալ, чувствовать), D - do (գործել, делать):
- ***ԻԻՌՄ (IIRM, ИИРМ)*** – Integrated Information Response Model (Ինտեգրված տեղեկատվության արձագանքի մոդել, Модель отклика интегрированной информации):
- ***Ինդուկցիա (Induction, Индукция)*** – մարդկային իմացությունը ընթանում է մասնավորից դեպի ընդհանուրը:
- ***Ինսինուացիա (Insinuation, Инсинуация)*** – անվանարկություն՝ չարամիտ ակնարկություն, վարկաբեկիչ արտահայտություն, անուղղակի զրպարտություն:
- ***Ինտեգրված տեղեկատվության տեսություն*** – Integrated information theory (IIT), Теория интегрированной информации (ТИИ):
- ***Ինտոնացիա (Intonation, Интонация)*** – ձայնի ռիթմիկ և մեղեդիական շարժունակություն (ձայնի տոնայնության փոփոխություն)՝ խոսքին այս կամ այն զգացական երանգը տալու համար:
- ***Ինտրովերտ (Introvert, Интровертный)*** – դեպի ներս, ինքնափոփ անձի հոգեբանական նկարագիրը, երբ անձի մտագործունեությունը նպատակաուղղված է հիմնականում սեփական ներաշխարհի հույզերին և զգացմունքներին:
- ***Ինտրոսպեկցիա (Introspection, Интроспекция)*** – ինքնավերլուծություն, ներհայեցողություն, ինքնադիտում:
- ***Կատարսիս (Catharsis, Катарсис)*** – մաքրագործում, ապաքինում, էմոցիոնալ լարվածության և հոգեկան տառապանքի թոթափում:
- ***Կլիշե (Cliché, Клише)*** – կաղապարային, ծեծված և շաբլոնային դարձած արտահայտություն:
- ***Կոլիզիա (Collision, Коллизия)*** – հակադիր և տարբեր հայացքների, ձգտումների, զգացմունքների, հետաքրքրությունների, շահերի ու հանգամանքների բախում՝ ընդհարում:

- ***ԿԶԳ ("Know-Feel-Do", КФД)*** - K - know (իմանալ, знать), F - feel (զգալ, чувствовать), D - do (գործել, делать):
- ***Հաղորդակցականություն (Communicability, Коммуникабельность)*** – հաղորդակցման հմտությունները ու կարողությունները, հաղորդակցման և շփման տրամադրվածությունը, երկխոսության, կապերի ու հարաբերությունների հաստատումն ու ակտիվացումը, հոգեբանական համատեղելիությունն ու շփվողունակությունը:
- ***Հաղորդակցման կոմպետենտության (Communicative competence, Коммуникативная компетентность)*** – գիտելիքների, հմտությունների և կարողությունների ամբողջությունը. հաղորդակցության գործընթացի առանձնահատկությունները, շփման գործառույթները, միջոցները, տեսակները և դրանց հիմնական հատկանիշները, լսելու տեսակները և դրանց կիրառման եղանակները, հետադարձ կապը, գործնական համագործակցության մեթոդները ու ձևերը, գործընկերների հոգեբանական և հաղորդակցման տեսակները, մարդկանց վրա ներգործության տեխնոլոգիաները, ինքնահաստատումը, ինքնադրսևորումը և ինքնաներկայացումը:
- ***Հաղորդակցության համակարգ (Communication system, Коммуникационная система)*** – հաղորդակցության գործընթացի սուբյեկտների, ինստիտուտների, միջոցների, տեխնոլոգիաների, կանոնների և նորմերի այնպիսի ամբողջություն է, որում իրականանում են տեղեկատվական-հաղորդակցման գործառույթները՝ ապահովելով տեղեկատվության հավաքման, բաշխման, վերաբաշխման, կապի և հետադարձ կապի ընթացակարգերը:
- ***Հաղորդակցության ուղի, կապուղի (Communication channels, Коммуникационный канал)*** – հաղորդակցության մի մասնակցից (հաղորդակցվողից, կոմունիկատորից) հաղորդակցության մյուս մասնակցին (հաղորդակցվողին, ռեցիպիենտին) տեղեկատվության փոխանցման ուղին է: Հաղորդում (տեղեկատվություն) ուղարկող հաղորդակցի (հաղորդողի) և հաղորդում (տեղեկատվություն) ստացող հաղորդակցի (հասցեատիրոջ, ընդունողի) միջև տեղեկատվության փոխանակման «խողովակն» է:
- ***ՌԱՍԵ (RACE, PACE)*** - R – research (հետազոտություններ, исследование), A - action (ակտիվություն, активность), C – communication (հաղորդակցում, коммуникация), E – evaluation (գնահատում, оценка):

- ***Սեմանտիկ (իմաստային) խոչընդոտներ (Semantic Barriers, Семантический барьер)*** – հաղորդակցության սուբյեկտների ներկայացրած պահանջների, խնդրանքների իմաստային անհամապատասխանություններ, որոնք դժվարացնում են հաղորդակցումը, փոխըմբռնումը:
- ***Սեմանտիկա (Semantics, Семантика)*** – իմաստաբանություն:
- ***Սեմիոտիկա, Սեմիոլոգիա (Semiotics, Semiology, Семиотика, Семиология)*** – նշանագիտություն, որ զբաղվում է նշանային համակարգերի, նշանների և խորհրդանիշների ուսումնասիրությամբ՝ ներառելով նաև լեզուն որպես նշանային համակարգ:
- ***Վերբալ (Вербальный)*** – բանավոր, խոսքային:
- ***Վերբալ հաղորդակցություններ (Вербальные коммуникации)*** – խոսքային հաղորդակցություններ, որոնք հիմնված են խոսելու, լսելու և գրելու կարողությունների վրա:
- ***Վիզավի (Vis-à-vis, Визави)*** – դեմառդեմ, երես երեսի, իրար դիմաց:
- ***Տպավորվություն (Impressed, Импонировать)*** - թողնել դրական տպավորություն, պատկառանք, ակնածանք և հարգանք ներշնչել դեպի իր անձը:
- ***Քեյս (Case, Кейс)*** – պատմություն կամ դեպք, հասարակայնության հետ կապերի ծառայությունների պրակտիկայում:

Կազմակերպությունների ցանցակայքեր

- American Association of Political Consultants (AAPC) // https://theaapc.org
- American Communication Association (ACA) // http://www.americancomm.org
- Australian and New Zealand Communication Association (ANZCA) // http://www.anzca.net
- Canadian Association of Political Consultants (CAPC) // http://www.thecapc.ca
- Canadian Communication Association (CCA) // http://www.acc-cca.ca
- Canadian Public Relations Society (CPRS) // http://www.cprs.ca
- European Association of Political Consultants (EAPC) // http://www.eapc.eu
- European Consortium for Political Research (ECPR) // https://ecpr.eu
- Institute of Public Relations of Singapore (IPRS) // http://iprs.org.sg

- International Association for Intercultural Communication Studies (IAICS) // http://web.uri.edu/iaics
- International Association of Political Consultants (IAPC) // http://www.iapc.org
- International Communication Association (ICA) // https://www.icahdq.org
- International Public Relations Association (IPRA) // https://www.ipra.org
- International Society of Political Psychology (ISPP) // http://www.ispp.org
- Internet Governance Forum (IGF) // http://www.intgovforum.org/cms
- Public Relations Consultants Association (PRCA) (Ireland) // http://www.prca.ie
- Public Relations Institute of Australia (PRIA) // http://www.pria.com.au
- Public Relations Society of America (PRSA) // https://www.prsa.org
- Российская ассоциация политических консультантов (РАПК) // http://rapc.pro
- Российская коммуникативная ассоциация (РКА) // http://www.russcomm.ru

Գիտական հանդեսների ցանցակայքեր

- Canadian Journal of Communication // http://www.cjc-online.ca/index.php/journal
- Communication Research // https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/communication-research/journal200941
- Communication Theory // https://www.icahdq.org/pubs/journals.asp
- Communication, Culture, & Critique // https://www.icahdq.org/pubs/journals.asp
- Discourse & Society // https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/discourse-society/journal200873
- European Journal of Communication // http://ejc.sagepub.com
- Group Processes & Intergroup Relations // https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/journal/group-processes-intergroup-relations
- Human Communication Research // https://www.icahdq.org/pubs/journals.asp
- International Journal of Communication // http://ijoc.org/index.php/ijoc

- Journal of Business and Technical Communication // https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/journal-of-business-and-technical-communication/journal200791
- Journal of Communication Inquiry // https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/journal-of-communication-inquiry/journal200940
- Journal of Communication, // https://www.icahdq.org/pubs/journals.asp
- Journal of Computer-Mediated Communication // https://www.icahdq.org/pubs/journals.asp
- Journal of Social and Personal Relationships // https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/journal-of-social-and-personal-relationships/journal200790
- Media, Culture & Society // https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/journal/media-culture-society
- Written Communication // https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/written-communication/journal200767
- Ежемесячный журнал «Мировая экономика и международные отношения» // http://www.imemo.ru/jour/meimo/index.php?page_id=682
- Журнал «Информационные войны» // http://www.iwars.su
- Журнал «Маркетинговые коммуникации» // http://www.grebennikoff.ru/product/1
- Журнал «Национальные интересы: приоритеты и безопасность» // http://www.fin-izdat.ru/journal/national
- Журнал «Полис. Политические исследования» // http://www.politstudies.ru
- Журналист. Социальные коммуникации // http://journalist-virt.ru/social_communications/index.phtml
- Международная жизнь // https://interaffairs.ru
- Международные процессы // http://www.intertrends.ru/archiv.htm
- Международный научный журнал «Коммуникология» // http://www.communicology.us/p/nomera.html
- Научно-практический журнал «Информационная безопасность регионов» // http://www.seun.ru/content/nauka/5/1
- Политическая лингвистика // http://journals.uspu.ru/index.php?option=com_content&view=category&id=8&Itemid=103
- Политическая экспертиза: ПОЛИТЭКС // http://politex.info

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
YEREVAN STATE UNIVERSITY
ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

«ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ»
Մագիստրոսական դասընթացի
ծրագիր և մեթոդական ուղեցույց

«EFFECTIVE INTERNATIONAL COMMUNICATION»
Master's degree course syllabus and
methodological guidelines

«ЭФФЕКТИВНАЯ МЕЖДУНАРОДНАЯ КОММУНИКАЦИЯ»
Курс магистерской программы и методические указания

Համակարգչային ձևավորումը՝ Կ. Չալաբյանի
Կազմի ձևավորումը՝ Ա. Պատվականյանի
Հրատ. սրբագրումը՝ Գ. Գրիգորյանի

Չափսը՝60x84 $^{1}/_{16}$: Տպ. մամուլ 3,75:
Տպաքանակը՝100:

ԵՊՀ հրատարակչություն
ք. Երևան, 0025, Ալեք Մանուկյան 1